

**T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ARAŞTIRMALARI
ANABİLİM DALI**



ROMANTİK İLİŞKİLER VE AŞKIN DEĞİŞEN ANLAMI

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Gülcan GENÇKAL ÇETİNKAYA**

**Danışman
Prof. Dr. Nalan YETİM**

AĞUSTOS-2024, MERSİN

**T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ARAŞTIRMALARI
ANABİLİM DALI**

ROMANTİK İLİŞKİLER VE AŞKIN DEĞİŞEN ANLAMI

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Gülcan GENÇKAL ÇETİNKAYA
ORCID No: 0009-0004-7178-4196**

**Danışman
Prof. Dr. Nalan YETİM
ORCID No: 0000-0003-3309-1175**

AĞUSTOS-2024, MERSİN

ÖZET

ROMANTİK İLİŞKİLER VE AŞKIN DEĞİŞEN ANLAMI

Aşk, yaşamın her anında gündelik hayatımızı şekillendiren önemli bir etmen/güç olarak karşımıza çıkar. Aşkın tanımı kültürden kültüre, kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Romantik ilişkiler ve aşkın anlamı tarih boyunca çeşitli kültürel, sosyal ve bireysel faktörlerle değişim göstermiştir. Eski dönemlerde, aşk genellikle evlilik ve toplumsal statü gibi pratik sebeplerle bağlantılıydı. Evlilikler, aileler arasındaki anlaşmalar veya ekonomik kazançlar üzerine kurulurdu. Modern zamanlarda ise romantik ilişkilerde bireysel tatmin, duygusal bağ ve kişisel mutluluk ön planda olmaya başlamıştır. Bu değişim, özellikle sanayileşme, şehirleşme ve kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almasıyla hızlanmıştır. İnsanlar, romantik partnerlerini duygusal ve cinsel uyum, ortak ilgi alanları ve kişisel değerler doğrultusunda seçmeye başlamışlardır. Teknolojinin ve sosyal medyanın etkisiyle, aşkın tanımı ve romantik ilişkilerin dinamikleri daha da çeşitlenmiştir. Online buluşma uygulamaları ve sosyal medya platformları, insanların daha geniş bir potansiyel partner havuzuna erişmesini sağlamıştır. Bu durum, ilişkilerin daha hızlı başlayıp bitmesine, ama aynı zamanda bireylerin kendilerine en uygun partneri bulmalarına da olanak tanımıştır. Sonuç olarak, kuşaklar arasında romantik ilişkiler ve aşkın anlamı, bireylerin kişisel tercihlerine ve toplumsal değişimlere paralel olarak evrilmeye devam etmektedir. Günümüzde aşk, daha çok bireysel mutluluk ve karşılıklı tatmin üzerine kuruludur, ancak geleneksel değerler ve beklentiler de varlığını sürdürmektedir. İnsanlar yaşamları boyunca birçok farklı kişiden etkilenebilir ve birçok kişiyi çekici bulabilirler. Ancak, yakın ilişki kurdukları kişiler daha sınırlı bir sayıdadır. Bireyler, ilk izlenim aşamasında benzerlik, çekicilik, beğeni, hoşlanma, kişisel özellikler ve genel bir sevgi duygusu gibi etkenler üzerinden derin ve anlamlı ilişkilere ilerlerler. Romantik ilişkilerin temelini oluşturan unsur, birbirine bağlılıktır. Bağlılık, bir kişinin düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının diğerini etkilediği bir durumu ifade eder ve bu durum beraberinde aşkı getirir. Bu çalışmanın odak noktasını oluşturan ana tema, romantik ilişkilerde ortaya çıkan aşk duygusudur. Aşk, her bireyin yaşamında en az bir kez deneyimlediği veya deneyimlemeyi umduğu bir duygu olarak kabul edilir. Aşk olmadan, yaşamın eksik kaldığı düşünülebilir; bu duygu kolayca anlaşılmaz da tanımlanabilir, öğrenilebilir ve geliştirilebilir. Aşkın, insan yaşamının çeşitli yönleri gibi, farklı evrelerden geçerek olgunlaştığı ve evliliği güçlendirmek için gerekli bir niteliğe ulaştığı bilinmektedir. Öte yandan, duyguların gelişmediği veya durağan kaldığı durumlar bireyde durgunluk, sıkıntı ve mutsuzluk kaynağı olabilir. Aşk, biyolojik olarak kaçınılmaz bir gerçektir. İnsanlar sosyal varlıklardır ve başkalarıyla ilişki kurmak insan kaderidir. Aidiyet ihtiyacımız evrimsel olarak uygun bir davranıştır ve işbirliği, hayatta kalma şansını artırır. Bebeklik dönemimizde gelişen bağlılık, ileriki yaşlarda insanlar arası ilişkileri güçlendirir. Doğumdan kısa bir süre sonra sosyal tepkiler vermeye başlarız. Ancak en belirgin olanı sevgidir. Aşk, genellikle insanları en çok meşgul eden konulardan biri olmuştur. Ancak hiç kimse aşkla olan bu aşk ilişkisinin ne zaman başladığını bilmemektedir. Tarih boyunca düşünürler, insanların aşkı ararken bu kadar sürüklenmelerine sebep olan şeyin ne olduğunu merak etmişlerdir. İnsanlar niçin tekrar tekrar reddedilme acısına tahammül ederler? Bir eş için savaşıyor ve başarısız olmuş bir ilişkinin hayal kırıklığından dolayı acı çekerler? ya da bir başkasının aşkını kazanmak için bunca yolu kat ederler? İşte tüm bu sorular hepimizin hayatında kafamızın içinde yer almaya devam etmektedir. Bu yüzden ve daha birçok nedenden ötürü, aşk, önemlidir. Bu çalışmanın teorik ve pratik açıdan bazı katkılar getireceği umulmaktadır. Bu çalışmada; genç ve yetişkinlerle yapılan görüşmelerde, onların aşka ilişkin tutumları dinlenmiş, farklı görüşler bir araya getirilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda görüşmeye katılanların sahip oldukları aşk tutumlarının neler olduğunun belirtilmesi, aşkta neyi tercih ettiklerinin önemi, geçmişte yaşanan olumsuz deneyimlerin kimilerini hata, kimilerinin de tercih olarak görmesi, gibi ilginç cevaplar verildiği için bu çalışma önem taşımaktadır. Çalışmamın amacı, aşk kavramındaki anlamsal değişmeyi örneklerle ortaya koyabilmektir. Bu sebeple yaşları (18-30, 31-45, 45 ve üzeri) olan 50 görüşmecilerden toplanılan anlatıların analiz edilmesi ve yorumlanması yoluyla incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşk, Romantik İlişkiler, Partner

Danışman: Prof. Dr. Nalan YETİM, Kadın Araştırmaları Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin

ABSTRACT

ROMANTIC RELATIONSHIPS AND THE CHANGING MEANING OF LOVE

Love appears as an important factor/force that shapes our daily life at every moment of life. The definition of love differs from culture to culture, from person to person. Romantic relationships and the meaning of love have changed with various cultural, social and individual factors throughout history. In ancient times, love was often linked to practical reasons such as marriage and social status. Marriages used to be based on agreements between families or economic gains. Dec. In modern times, individual satisfaction, emotional connection and personal happiness have started to be at the forefront of romantic relationships. This change has accelerated, especially with industrialization, urbanization and women taking a more active role in social life. People have started to choose their romantic partners based on emotional and sexual harmony, common interests and personal values. With the influence of technology and social media, the definition of love and the dynamics of romantic relationships have become more diverse. Online dating apps and social media platforms have allowed people to access a wider pool of potential partners. This situation has allowed relationships to start and end faster, but also for individuals to find the most suitable partner for them. As a result, romantic relationships between generations and the meaning of love continue to evolve in parallel with individuals' personal preferences and social changes. Dec. Today, love is based more on individual happiness and mutual satisfaction, but traditional values and expectations also exist. People can be influenced by many different people throughout their lives and find many people attractive. However, the people with whom they have close relationships are a more limited number. Individuals progress to deep and meaningful relationships at the first impression stage through factors such as similarity, attractiveness, liking, liking, personal characteristics and a general sense of love. The element that forms the basis of romantic relationships is interconnectedness. Commitment refers to a situation in which one person's thoughts, feelings and behaviors affect another, and this situation brings love with it. The main theme that forms the focus of this study is the feeling of love that occurs in romantic relationships. Love is considered as a feeling that every individual has experienced or hopes to experience at least once in his life. Without love, life may be considered incomplete; although this feeling is not easily understood, it can be identified, learned and developed. It is known that love, like various aspects of human life, matures through different stages and reaches a necessary quality to strengthen marriage. On the other hand, situations where emotions do not develop or remain stationary can be a source of stagnation, distress and unhappiness in an individual. Love is a biologically inescapable fact. People are social beings, and it is human destiny to have relationships with others. Our need for belonging is an evolutionarily appropriate behavior, and cooperation increases the chances of survival. The commitment that develops during our infancy strengthens the relationships between people at a later age. Dec. We begin to have social reactions shortly after birth. But the most obvious one is love. Love has often been one of the topics that preoccupies people the most. However, no one knows when this love affair with love began. Throughout history, thinkers have wondered what makes people drift so much when looking for love. Why do people endure the pain of rejection over and over again? Do they suffer from fighting for a wife and the disappointment of a failed relationship? or do they go all the way to win someone else's love? All these questions continue to take place in our minds in all of our lives. In this study; in the interviews conducted with young people and adults, their attitudes about love were listened to, different opinions were brought together and an attempt was made to reach a Decency. At the same time, this study is important because interesting answers are given, such as stating what are the love attitudes of the participants in the interview, the importance of what they prefer in love, some of the negative experiences experienced in the past are considered mistakes, others are preferred. The purpose of my study is to show the semantic change in the concept of love with examples. For this reason, the narratives collected from 50 interviewees aged (18-30, 31-45, 45 and over) were examined through analysis and interpretation.

Keywords: Love, Romantic Relationships, Partner

Advisor: Prof. Dr. Nalân YETİM, Department of Women Researches, The University of Mersin, Mersin

TEŞEKKÜR

Çalışmamda bilgi, deneyim ve yardımını esirgemeyen, değerli danışmanım Prof. Dr. Nalan YETİM'e, değerli hocalarıma, desteklerini üzerimden eksik etmeyen aileme ve yanımda olan bütün arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.



İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR ve SİMGELER	ix
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	2
1.1. Genel Çerçevede İlişki ve Romantik İlişkiler ve Aşk	2
1.1.1. Romantik İlişkilerin Gelişimi	5
1.1.1.1. Başlangıç Dönemi	6
1.1.1.2. İlişkinin Sürmesi	7
1.1.2. Romantik İlişkileri Açıklayan Kuramlar	8
1.1.2.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı	8
1.1.2.2. Bağlanma Kuramı	9
1.1.2.3. Yatırım Modeli	10
1.1.2.4. Sembolik Etkileşim Kuramı	11
1.1.2.5. Eşitlik Kuramı	12
1.1.3. Romantik İlişkilerde Yaşanan Problemler	12
1.2. Aşk Kavramı ve Değişen Anlamı	15
1.2.1. Kavramsal Olarak Aşk	15
1.2.2. Aşkın Tarihsel Süreci	17
1.2.3. Cinsiyet Temelinde Aşk	19
1.2.4. Aşka Dair Kuramlar	21
1.2.4.1. Tutkulu Aşk Kuramı	21
1.2.4.2. Arkadaşça Aşk Kuramı	22
1.2.4.3. Sternberg'in Üçgen Aşk Kuramı	22
1.2.4.4. Lee'nin Aşk Kuramı	24
1.2.4.5. Rubin'in Aşk Kuramı	25
1.2.5. Aşka İlişkin Tutumlarla İlgili Yapılan Araştırmalar	25
1.2.6. Aşkın Psikanalizi	28
1.2.7. Günümüzde Aşkın Anlamı ve Aşkın Tüketimi	29
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	31
2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	31
2.2. Araştırmanın Önemi	31
2.3. Araştırmanın Problemi	33
2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	33
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	33
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	34
3.1. Farklı Kuşaklarda Aşkın Tanımı	34
3.2. Farklı Kuşaklarda Aşkın Deneyimlemesi	34
3.3. Farklı Kuşaklarda Aşık Olunan Partnerde aranan Özellikler	34
3.4. Farklı Kuşaklarda Aşkın Süreleri	35
3.5. Farklı Kuşakların Aşk Yaşadığı Andaki Değişimleri	36
3.6. Aşk ve Evliliğin birbiriyle ilişkisi	37
3.7. Farklı Kuşaklarda Aşkın Sürekliliği	38
3.8. Farklı Kuşaklarda Platonik Aşk	39
3.9. Farklı Kuşaklarda Aşk ve Cinsellik Arasındaki İlişki	40
3.10. Farklı Kuşaklarda Aşkın Rengi	41

SONUÇ VE ÖNERİLER	43
KAYNAKLAR	45
BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI	49
ÖZGEÇMİŞ	50



KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
ABD	Ana Bilim Dalı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
C	Cilt
Ed.	Editör
Haz	Hazırlayan
S	Sayı
Ss.	Sayfa Sayıları
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti



GİRİŞ

“Başlı başına bir dünyadır aşk.

Ya tam ortasındasındır, merkezinde

Ya da dışındasındır, hasretinde.”

-Elif Şafak-

İnsanoğlu var olduğundan beri süregelen bir duygu olmuştur aşk yüreğimizi etkileyen, zihnimizi meşgul eden ve bazen sıkıntıya neden olan, ancak yaşamın içinde tutmak istediğimiz özel duygulardan biri. Yaklaşık 5000 yıldır aşk adına yapılmış tablolar, heykeller, resimler, müzikler ve yazılı birçok eserden bahsetmek mümkündür.

Literatürde, psikolojide, tıpta, sanatta, ikili iletişimde tanım yaparken ve birçok alanda, aşk ve ilişkilerin genellikle cinsel yakınlık kapasitesinin gelişimine bağlı olarak ergenlik ile birlikte hayatımıza girdiği belirtilmiştir. Ancak ergenliğin ilk dönemlerinde, kişi, kendisini tam olarak tanıyamadığı için, tam bir yakın ilişki kurmakta güçlük çeker. Zaman geçtikçe hem kendini hem de insanları tanıdıkça, bu duygu durumu, hayatında biraz daha anlam kazanır. Daha başka bir deyişle, insan kendi iç dünyasını ve bedenini daha iyi keşfettikçe, yakınlık kurmak da daha keyifli bir deneyim haline alır. Dolayısıyla 20’li yaşlar itibariyle romantik yaklaşımlar yaşama olasılığımız ergenliğe göre daha yüksektir. Yirmili yaşlar hem kendinizi hem insanları hem de ilişkileri tanıyabilmek için önemli bir dönemdir. Bu dönemde, aşkın keyfi çıkarabilir, aşk acısı çekilebilir ne istediğimizi ve ne istemediğimizi daha net görmeye başlarız.

Aşk duygusunun gerçek heyecanını ve özünü tarif etmek son derece zordur. Henüz kimse, aşkın getireceği sihirli heyecanları, içsel olarak yiyip bitiren tutkusu ya da dünyayı başımıza yıkan umutsuzluğu tam anlamıyla anlatabilmiş bir uzman ortaya koyamadı.

Bu çalışma, romantik ilişkilerin özünü teşkil eden aşk kavramının günümüzde değişip değişmediğini anlamak, insanların aşktan neler beklediğini; aşk adı altında neler yaşadığı anlatmak ve tüm bunları belli bir sınıflama altında toplamak, bir bakış açısı sunmak için hazırlanmıştır.

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Genel Çerçevede İlişki ve Romantik İlişkiler ve Aşk

Genel olarak, ilişki kavramı Türkçe sözlükte, iki varlık veya nesne arasındaki karşılıklı ilgi, bağ, münasebet ve temas anlamına gelmektedir (www.tdkterim.gov.tr). Bu bağlamda, amaçlara ulaşma sürecinde, ilişkilere yönelmek ve bu ilişkilerin boyutlarını ile sonuçlarını dikkatlice ele almak önemlidir.

Broom ve ekibi (1997, s. 95-96), yaptıkları çalışma sonucunda ilişkilerin oluşturulması ve sürdürülmesiyle ilgili şu sonuçlara ulaşmıştır:

- İlişkiler, tarafların birbirlerini algılaması ve beklentilere girmesiyle başlar. Taraflardan biri veya her ikisi, diğer tarafın kaynaklarına ihtiyaç duyarsa, her iki taraf da belirsiz bir tehdit algılasa veya bir ortaklık için yasal veya gönüllü bir zorunluluk varsa, ilişki oluşmaya başlar.
- İlişkiler, tarafların kendi bağımsız ihtiyaçlarını karşılamak için peşinden koştukları bağlantı kalıplarının tekrarından oluşur.
- İlişkiler, ilişkideki tarafların alışverişlerinin ve karşılıklı durumlarının dinamik sonuçlarıdır, ancak her aşamada belirlenebilirler.
- Rutinleşme ve davranışların kurumsallaşmasıyla, ilişkiler bağımlılığın artmasına, özerkliğin kaybına, hedeflere ulaşmaya ve karşılıklı bağımlılığın yapılandırılmasına yol açabilir.
- İlişkiler, öyle benzersiz ve ölçülebilir özelliklere sahiptir ki, bu özellikler ilişkiyi oluşturan katılımcılar arasında paylaşılmaz ve bu nedenle ilişki, onu oluşturan bireylerden farklı bir varlık olarak tanımlanır.
- İlişkilerin öncülleri (ilişkiyi oluşturan ön koşullar) ve ilişkinin sonuçları da öyle benzersiz niteliklere sahiptir ki, bu özellikler ilişkiden ayrıdır.
- İlişkinin oluşturulması ve sürdürülmesi süreci, karşılıklı uyum ve birbirini destekleyen tepkilerle kendini gösteren bir süreçtir.

Özellikle kişiler arası ilişkiler, bireyin kişiliğinin şekillenmesinde ve diğer insanlarla kurulan iletişimin niteliğinde önemli bir rol oynar. Çünkü herhangi bir konuda, problem çözmek için insanların birbirleriyle etkili iletişim kurması gereklidir.

Günümüz toplumlarında bireylerin yaşadığı en temel problemlerden biri, insanların birbiriyle doğru iletişim kuramaması ve bu yüzden de kişiler arası ilişkilerde sorunların olmasıdır. Yaşanan birçok diyalogta, kurulan birçok iletişim biçiminde farklı bir ilişki türü, farklı bir ilişki problemi gördüğümüz için, farklı ilişki türlerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

İlişki, insanoğlunun temel ihtiyaçlarından biridir. Shutz'a göre kişiler arası ilişkiler teorisinde, hangi türden olursa olsun birtakım gruplara girdiklerinde, tüm insanların az çok hissettiği temel ihtiyaçları vurgulanmaktadır. Bu ihtiyaçlar, sadece grup içinde ve grup sayesinde karşılanabilen nitelikte oldukları için kişiler arası olarak tanımlanırlar. Bu kişiler arası temel ihtiyaçlar şunlardır:

Bu ihtiyaçların ilki, insanın bir yer, grup, toplum veya topluluğa aidiyet hissetme ihtiyacıdır. Bu temel fikre göre, birey yeni bir gruba katıldığında, diğer üyeler tarafından kabul edilmiş, içlerine alınmış ve değerli bulunmuş hissetmek ister. Grup içinde olumlu bir konumda bulunmaya ve sıradanlığını korumaya çalışır. Bu ihtiyaç, her bireyin sosyal olgunluğuna ve sosyalleşme seviyesine bağlı olarak, gruptaki davranışlarını şekillendirir ve belirler. (Aktaran: Bilgin, 1995).

İkincisi, kontrol ihtiyacıdır. Burada insan, bulunduğu grupta grupta olan biteni kontrol etmek ister. Başka bir deyişle, grubun yeni üyeleri, diğer üyelerin sorumluluğunu bilme isteğindedir (Akt: Bilgin, 1995). Kişi, deneyimlerini ve kişisel düşüncelerini bir diğeri ile paylaştığı zaman ilişkiler güvence altına alınmış olur (Özgüven 2001, s. 23-24).

Bireyler, hayatlarının zorluklarını ve kolaylıklarını fark ederek kabullenme durumuyla yaşamlarını sürdürürler. Aslında hayatlarını bu gerçeklerin üstüne kurarlar ve endişeleri genellikle kolaylıkların üstüne gelen zorluklara yöneliktir. Sağlıklı insan ilişkileri kurabilme yeteneği için, ilişki ortamının ve içinde bulunan kişilerin bazı niteliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu nitelikler arasında saygı, hoşgörü, şeffaflık gibi özellikler önemli bir rol oynar (Karadağ vd, 2006, s. 78-81).

1.1.1. Romantik İlişki Kavramı

Aile fertleri arasındaki ilişkiler, öğrenci-öğretmen ilişkileri, arkadaş ilişkileri, karı-koca ilişkileri, işyerindeki ilişkiler, çevre ve toplumla olan ilişkilerin haricinde, hemen hemen birçok insanın karşı karşıya kaldığı, yaşadığı, deneyim kazandığı bir ilişki türü de “romantik ilişkiler”dir.

Romantik ilişkilerin kavramsal tanımını yapmadan önce, romantik ilişkinin özü olan ‘aşk’a değinmekte yarar vardır.

Uğrunda ölümün bile göze alındığı, yalanlar söylendiği, aldatmaların, aldanmaların yaşandığı, büyük acıların çekildiği bu yüce duygu nedir?

Aşkın anlamları ve deneyimleri kültürden kültüre değiştiği için aşk için kesin bir tanım bulunmamaktadır. Bu durum, insanların aşkı nasıl yaşadıkları, algıladıkları ve ifade ettikleri konusundaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Kavramın şekillenmesindeki rolünün de eklenmesiyle, bu konudaki karmaşıklık daha da artmaktadır.

Freud'a (1924) göre: “Kuvvetli bir ego sistemi, hastalıklara karşı bizi korur. Hasta olmamak adına âşık olunmalıdır. Bu olmazsa sinir, stres nedeniyle hasta düşeriz” (Akt. Tan, 1991, s. 292).

İnsanoğlunun hayatını önemli ölçüde etkileyen ve yakın ilişkiler arasında var olan romantik ilişkiler ve aşk, insanlık tarihi var olduğundan beri en çok merak edilen konulardan biri olmuştur.

Psikolojide aşk, tutum, davranış ve duyguyu birleştiren, bazen de olumsuz hislerden ortaya çıkabilen, bir duygu durumudur.

Aşkla ilgili araştırmalara bakıldığında, aşkın kaynağı, 4 türlü kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; “toplumsal kuralların etkisi, fizyolojik uyarılma, kişilik yetersizliği ve kişilik yeterliliği” şeklindedir.

Toplumsal Normların Etkisi: Hatfield’a göre aşk, kişisel bir yaşantı olarak sınırlanmıştır. Aşkın işlevleri, eş konumu ve anne-baba konumuyla bağlantılıdır ve bir aile birliğinin oluşturulması, üreme amacının ötesinde, hizmet dağıtımı, tüketim malları için düzenin ve toplumsal sistemin sürdürülmesi için de gereklidir (Atalay, 2004, s. 108).

Fizyolojik Uyarılma: Hatfield göre tutkulu aşk, fizyolojik anlamda yoğun bir uyarım sonrası, uyarılmanın yaşandığı koşulda aşkın bu hisler için en uygun olduğu anlarda yaşanmaktadır (Atalay, 2004, s. 109).

Kişilik Zayıflığı: Hatfield’a göre, kendi başlarına ayakta duramayacak bireyler, kendi düzeylerine yakın biriyle arkadaşlık kurarak destek ararlar. Aşk, bireyin ulaşamadığı hedeflerini karşıdaki kişiye yansıtması olarak tanımlanır. Bazı araştırmacılara göre ise aşk, kişilik yetersizliğinin bir yansıması olabilir. Bu yetersizlik, bireyin başka birini bu yetersizliği hafifletmek veya kişiyi uyuşturucu madde kullanmaya itmek için bir tampon olarak kullanmasına yol açabilir. Özetle, farklı yazarlar, kişilik zayıflığı konusunda aşka farklı anlamlar yüklemektedirler (Atalay, 2004, s. 110).

Fizyolojik Uyarılma: Hatfield göre tutkulu aşk, fizyolojik anlamda yoğun bir uyarım sonrası, uyarılmanın yaşandığı koşulda aşkın bu hisler için en uygun olduğu anlarda yaşanmaktadır (Atalay, 2004, s. 109).

Kişilik Zayıflığı: Hatfield’a göre, kendi başlarına ayakta duramayacak bireyler, kendi düzeylerine yakın biriyle arkadaşlık kurarak destek ararlar. Aşk, bireyin ulaşamadığı hedeflerini karşıdaki kişiye yansıtması olarak tanımlanır. Bazı araştırmacılara göre ise aşk, kişilik yetersizliğinin bir yansıması olabilir. Bu yetersizlik, bireyin başka birini bu yetersizliği hafifletmek veya kişiyi uyuşturucu madde kullanmaya itmek için bir tampon olarak kullanmasına yol açabilir. Özetle, farklı yazarlar, kişilik zayıflığı konusunda aşka farklı anlamlar yüklemektedirler (Atalay, 2004, s. 110).

Romantik ilişkileri tanımlarken, romantik ilişkiler ‘duygusal bağlılık (sevgi, aşk)’, eşin duygusal gereksinimlerine ilgi gösterme, bu gereksinimleri karşılamaya yönelik çaba (örneğin duyguların paylaşılması ve güvenin sağlanması) ve eşler arasında karşılıklı destek sağlama süreci’ olarak ifade edilir (Özteke, 2015, s. 58). Farklı bir tanıma göre ise romantik ilişki, bireyin partneriyle devam eden karşılıklı duygu ve cinsellik içeren ilişkisi olarak adlandırılır.

Aşk, bağlanma ve yakınlık ile meydana gelen romantik ilişki türü, sağlıklı bir ilişkilerin oluşabilmesi için gereklidir (Hendrick, 2004, s. 92).

Diğer ilişkilerde olduğu gibi, romantik ilişki türü de ilk olarak ergenlik döneminde ortaya çıkar. Ve romantik ilişkiler, genellikle diğer yakın ilişkilerle kıyaslandığında genelde tanıdık olmayan insanlar ile başlar.

Romantik ilişkiler ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, romantik ilişkinin her durumda söz konusu olmadığı fikri de vardır. Bir ilişkinin romantik ilişki olarak kabul edilmesi için en temel ölçüt, tarafların birbirlerinin çıkarlarını koruma ve birbirlerini mutlu etme isteğidir. Karşılıklılık ve istek, romantik ilişkilerin temel taşıdır. İlişkilerin romantik ilişki olarak nitelendirilmesindeki temel

unsurlardan biri samimiyettir. Güvene dayalı samimiyet, insanın diğerine sadece özel kişisel bilgileri değil, aynı zamanda duygularını da açma ve sevgi alışverişi yapma sürecidir. Romantik ilişkilerin bir diğer yönü mahremiyettir. Karşılıklı güven ve samimiyetle birbirlerine iç dünyalarını açan çiftler arasında özel ve özgün paylaşımlar oluşur (Erden ve İmamoğlu, 2009, s. 23-25). Yine yapılan araştırmalar, romantik ilişkileri destekleyen üç faktörün olduğunu da göstermektedir. Prager'a göre bunlar, sevgi, güven ve bağlılıktır (Atak ve Taştan 2012, s. 525).

1.1.1. Romantik İlişkilerin Gelişimi

Çoğunlukla ergenlik dönemi başladığı kabul edilen romantik ilişkilerin, belirli dönem ve yaş aralıklarına göre evreleri olabilmektedir. Aşk ile yeni taşınan ergen yaştaki gençler, ilk deneyimleriyle, psiko-sosyal gelişimlerine katkıda bulunmuş, sonraki deneyimlerine temel oluşturmuştur. Ayrıca ergenlikteki romantik ilişkinin, cinsel yönelim ve kimlik gelişimi için önem taşıdığı da yapılan araştırmalarda görülmektedir.

Bir ilişkinin romantik ilişki olarak kabul edilmesi için bazı belirgin özelliklerin bulunması gereklidir. Bu özellikler şunlar olabilir (Solmuş, 2008, s. 17-18):

- Cinsellik
- Bilgi paylaşımı
- Aşkın fiziksel olarak ifadesi (örneğin, sarılma)
- Farklı rol kalıplarına sahip olma (örneğin hem anne hem iş kadını olma)
- İlişkiye adanmışlık
- Sevginin hissedilmesi ve ifade edilmesi
- Gurur duyulması ve bu duygunun ifade edilmesi
- Birlikte vakit geçirme
- Sosyalleşme
- Kişisel bakım (giyim, temizlik)
- Kendini çekici hissetme
- Eşin fiziksel ve duygusal beklentilerine karşılık verme ve kendi beklentilerinin de tatmin edilmesi
- Sorumluluk sahibi olma
- Dürüstlük ve sadakat
- İlgilenme ve ilgi beklentisinin karşılanması şeklinde sıralanabilir.

Romantik bir ilişkide, iki insan arasındaki romantik çekimi başlatan ve sürdüren etmenler şunlar olabilir (Atak ve Taştan, 2012, s. 526-528; Atalay, 2004, s. 110):

- Fiziksel Çekimin Benzerliği: İlişkinin başlangıcında fiziksel çekim etkili olabilir. Ancak uzun vadede diğer özelliklerin daha fazla önem taşıdığı görülebilir.
- Fiziksel Yakınlık: İlişkilerde coğrafi mesafenin etkisi büyük olabilir. Aynı şehir veya semtte yaşamak ilişkiyi kolaylaştırabilir.
- İhtiyaçların Karşıllanması ve Tatmin: İki kişinin birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılama ve tatmin etme yeteneği ilişki açısından önemlidir. Zıt kişilikler birbirini tamamlayabilir.
- Kişilik Özellikleri Benzerliği: İki kişi arasındaki benzer kişilik özellikleri romantik çekimi artırabilir, ancak uzun vadeli bir ilişkinin sürdürülebilmesi için diğer faktörler de önemlidir.
- Demografik Benzerlik: Aynı veya benzer eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, dil, din veya yaş gibi demografik benzerlikler romantik ilişkiyi çekici kılabilir.
- Tutumsal Benzerlik: Benzer kişilik özellikleri, tutumlar ve düşünceler romantik ilişkiyi daha çekici hale getirebilir.
- Sosyal İstenirlik: Başarılı veya belirli bir konumda olan kişiler daha çekici algılanabilir. Partner adayları, bu başarılarından faydalanabileceklerini düşünebilir.
- Uyumluluk: İnsanlar, kendilerine değer veren, önemseyen ve sevilen kişilerle ilişki kurma eğiliminde olabilirler.
- Maruz Kalma Etkisi: Birbirleriyle sürekli olarak vakit geçiren veya sıkça karşılaşan kişiler arasındaki romantik çekim artabilir.

Romantik ilişkilerde, diğer ilişki türlerinde olduğu gibi bir başlama dönemi ve ilerleyen dönemi bulunmaktadır. Aşağıdaki alt başlıklarda ilişkinin başlama ve devam etme evreleri ele alınmıştır.

1.1.1.1. Başlangıç Dönemi

Kişinin yetişkinliğe geçişindeki önemli etmenlerden ve görevlerden biri yakın ilişkiler geliştirmedir. Yakın ilişkiler çatısı altında yer alan romantik ilişkiler, hemen her dönemde, her alandan araştırmacıların dikkatini çeken konulardan biri olmuştur. Çoğunlukla romantik ilişki denildiğinde akla sadece aşk gelirken, bu kavram bağlanma, ait olma, destek gibi öğeleri de içermektedir. Romantik ilişkiler, sağlıklı ve işlevsel olduğu takdirde, fiziksel ve duygusal iyilik haline katkıda bulunur (Kalkan ve Yalçın, 2012, s. 2-6).

Bir ilişkinin romantik anlamda ilerleyebilmesi için, öncelikle karşısındaki kişinin bireye çekici gelmesi; kişiye uygun olması, kişinin ilk tercihi olmaktadır. Zamanla başka bir kişiyi çekici bulan

birey, o kişinin özelliklerini ve ilgi alanlarını öğrenip daha yakından tanımaya başlar. Eğer karşıdaki birey uygunsa daha da yakınlaşma meydana gelerek ilişki daha derin bir aşamaya ilerler. Başlangıç döneminde gerçekleşen bu yakınlaşma sürecinde en önemli faktör, kişinin kendisini sağlıklı bir biçimde ifade edebilmesidir (Karaosmanoğlu vd., 2016, s. 11-12).

İlişkinin başlangıç döneminde sevgi, güven gibi duyguların oluşmasının yanı sıra bir de “flört etme” unsuru vardır. Flört, romantik ilgiyi ifade etmenin yanı sıra, gülümsemek ve sohbet etmek gibi sözlü olmayan davranışlarla da gerçekleşebilir. Ayrıca birinin koluna dokunmak veya göz teması da bu sürecin bir parçası olabilir. Bu tür davranışlarla iletilen mesaj, genellikle “seninle ilgileniyorum” gibi anlamlar taşır. Dolayısıyla flört; sosyal etkileşim içeren ve ilişkiye devam ya da sonlandırma niyetiyle eylemlerde bulunan, daha sonra bir tarafın ya da iki tarafın isteğiyle sonlandırılan veya resmi bir ilişkiyle (evlilik, nişanlılık, birlikte yaşama) devam eden bir ilişki türüdür (Baldan ve Akış, 2017, s. 41). Flört etmek hem kadınlar hem de erkekler için, samimi arkadaşlıktan baştan çıkarıcı bir niteliğe kadar farklılık gösterebilir.

Romantik bir ilişkinin başlangıcında flört kadar kişiyi heyecanlandıran ve düşündüren bir başka duygu daha vardır: Reddedilmek. Kişi, karşı taraftan reddedilirse, kendisinin küçük düştüğünü, rezil olduğunu düşünebilmektedir. Bu durum, birey içerisinde içsel bir değerlendirme sürecine yol açabilmektedir (Karaosmanoğlu vd., 2016, s. 14). Reddedilmek korkusu kadar “kuşku duyma” da ilişki başlangıcında yaşanan başka bir durumdur. Birey, karşıdaki kişiden bir adım bekler fakat bu adım gelmez ise “niyeti ciddi değil, biraz zaman geçtikten sonra terk edilirim” gibi endişeler içine düşebilir. İlişki başlangıcında bu ilk adımın atılması eylemi çok önemlidir. Çoğu kez her iki taraf da ilk adımın karşı taraftan gelmesini bekler. Toplum içerisinde etkili olan faktörler arasında, “Ben ilk adımı atarsam, hafif kadın veya erkek olarak değerlendirilirim” gibi endişelerin bu adımın atılmamasında rol oynadığı gözlemlenebilir. Başka bir engel ise “naz yapma” davranışıdır; “Ben başlatırsam istekli gibi görünebilirim” kaygısı da kişiyi harekete geçmekten alıkoyan bir faktördür (Karaosmanoğlu vd., 2016, s. 13-16).

1.1.1.2. İlişkinin Sürmesi

Her ilişkinin kendine özgü bir gidişi vardır. Bir başlangıç evresinin ardından sürdürme dönemi gelir. İlişki ya sürekli devam edebilir ya da belli bir noktada sonlandırılabilir. İlişki ilerledikçe, bireyler ilişkinin doğal akışından kaynaklanan durumları bile sona ermesinden duydukları endişe nedeniyle bir tehdit olarak algılayabilirler. Bu tür sorunları aşmanın en etkili yolu iletişimdir. Bu amaçla, gerçekleştirilmesi gereken eylem konuşmaktır (Karaosmanoğlu vd., 2016, s. 37-39).

Romantik bir ilişkinin başlaması, ilerlemesi ve devam ettirilmesi için yeterli olmamakla birlikte, iki birey arasındaki bağın sürdürülmesi gerekmektedir (Hendrick, 2004, s. 120).

Hendrick, ilişki başladıktan sonra, ilişkiyi sürdürme, sürdürme kararı verme ve doyum olarak bir ilişki sürecini anlatmaktadır. Başka bir deyişle, ilişkiyi sürdürme kararını vermek ve süreklilik,

kararlılık ve doyuma ulaşmak, ilişkiyi sürdürülebilir kılan etmenlerdir. Bunların tümü, “iyi bir ilişki devamı” anlamına gelmektedir (Hendrick, 2004, s. 120-121).

Romantik ilişkiler genellikle uzun süreli ve mutlu bir birliktelik beklentisiyle başlarlar. Ancak her romantik ilişkinin uzun süre devam etmesi garanti edilmemektedir ve uzun süren her romantik ilişkinin de mutlaka mutlu bir ilişki olduğu iddiası gerçeği yansıtmamaktadır. Bir ilişkinin ne kadar sürüp sürmeyeceği, beraberlikteki bağlanma durumu ve ilişkiden alınan tatmin olmak üzere iki etmen tarafından ortaya konur. Beraberliğe ya da ilişkiye bağlanmayı, ilişkiyi devam ettirmedeki istek ve kararlılık olarak düşünmek mümkündür.

1.1.2. Romantik İlişkileri Açıklayan Kuramlar

Romantik ilişkilerin ve aşk kavramının psikolojinin alanına girmesiyle birçok kuram geliştirilmiştir. Literatüre baktığımızda hoşlanma ve aşk arasındaki nitel farklılıkları ortaya koyan da vardır; arkadaşça aşk ve tutkulu aşk sınıflandırmaları yapan da.

Çalışmada aşağıda sıralanmış olan belli başlı kuramlar incelenecektir:

- Karşılıklı Bağımlılık Kuramı
- Bağlanma Kuramı
- Yatırım modeli
- Sembolik Etkileşim Kuramı
- Eşitlik Kuramı
- Bağlanma Kuramı

1.1.2.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı

Romantik ilişkiler ve kuramlardan bahsederken, karşımıza çıkan ilk teori, karşılıklı bağımlılık kuramıdır.

Yakın ilişki kavramı, iki yetişkin birey arasında gelişen ve duygusal bağlılık, psikolojik gereksinimleri karşılama veya karşılıklı bağımlılık koşullarından en az birinin mevcut olduğu ilişkilere atıfta bulunmak üzere kullanılmaktadır (Erden ve İmamoğlu, 2009, s. 27). Karşılıklı bağımlılık, yakın ilişki içerisindeki bireylerden birinin duygusal, zihinsel veya davranışsal değişikliklerinin diğer tarafı etkileme durumunu ifade eder.

Karşılıklı bağımlılık ilişkisinde taraflardan birinin diğeri üzerindeki etkisi, diğer tarafın bu ilişkiye karşı duyarlılığına ve kırılganlık derecesine bağlıdır (Özdemir, 2008, s. 132).

İlk kez Thibaut ve Kelley tarafından geliştirilen karşılıklı bağımlılık kuramına göre, insanlar arasındaki etkileşim, bireylerin birbirinin istekleri, tercihleri ve davranışları üzerindeki etkilerinin

yoğunluğunu ve özelliğini belirleyen bir faktördür. Kişiler arası etkileşim, ilişkinin getirdiği ödüller ve beraberinde gelen yükümlülükler temelinde şekillenir (Erden ve İmamoğlu, 2009, s. 28-30).

Kişi, mevcut ilişkisinden elde ettiği kazançları, olası diğer ilişkilerin kazançlarından yüksek olarak değerlendirirse, beraberliği sürdürmek isteyecek; ayrıca, bu kişi başka bir seçeneği olmadığını düşünürse de bu olasılık artacaktır. Buna rağmen, bireyin mevcut ilişkisinden elde ettiği kazançlar, seçenekler için karşılaştırma düzeyinin altına düşerse, kişi ilişkiyi bitirme ya da değiştirmeyi tercih edecektir (Giddens, 2014, s. 90-91). Ayrıca, bu durumda, mevcut ilişki doyum verici olsa bile istikrarlı değildir ve birey uygun bir seçenek durumunda mevcut doyumlu ilişkisini bitirmeye yönelebilecektir (Büyükhahin vd., 2016, s. 43).

Karşılıklı bağlılık teorisine göre, ilişkileri etkileyen kritik bir unsur da güç kontrolüdür. Bir ilişkide, bir bireyin diğerinin davranışlarını denetim altında tutma yeteneği arttıkça, bu bireyin ilişkideki etki gücü de artar (Erden ve İmamoğlu, 2009, s. 32-34).

1.1.2.2. Bağlanma Kuramı

Romantik ilişkiler, kişilerin aşkın hayatlarına anlam kattığını düşünmeleri ve bilimsel olarak da aşkın insan yaşamında bazı işlevlerinin olduğunun belirtilmesi gibi nedenlerden dolayı oldukça önem taşır (Uygur, 1995, s. 9). Aşk yakınlık, bağlanma/içsel yatırım yapma, güven, saygı ve sevgi gibi duyguları beraberinde getiren bir olgudur.

Dolayısıyla ikinci olarak ele alınacak olan kuram, bağlanma kuramıdır.

Literatürde bağlanma kavramının açıklamasına baktığımız zaman, “*bonding*” diye bir terim kullanıldığını fark ederiz. Bu terim, “fiziksel olarak bir arada bulunma durumunu” ifade ederken; bağlanma kuramı perspektifinden ele alındığında “ilişki oluşturma ve bağ kurma” anlamına gelir. (Yörükkan, 2011, s. 38-39).

Buna ek olarak, bağlanma kuramı bireyin kişiliği ve davranışlarıyla ilgili dört temel önermeyi sunar. İlk önermeye göre, bağlanmanın büyük bir kısmı, bireyin ilk yıllarındaki birincil bağlanma figürleriyle oluşturulan bağlantılarda gelişmektedir. İkinci önermeye göre, bağlanma kalıpları çocukluktan yetişkinliğe kadar devam eder. Üçüncü önerme ise, bireyin yetişkinlik öncesindeki bağlanma deneyimlerinin, yetişkinlikteki ilişkilerini etkilediğini ileri sürer. Dördüncü ve son önerme ise, bireyin ailesinin bağlanma tarzlarının, bireyin çocukluk dönemindeki aile yapısıyla geliştirdiği bağlanma tarzını etkilediğini belirtir (Özteke, 2015, s. 42-44).

Bağlanmayla ilgili en önemli kuramlardan biri Bowlby’e aittir. Bowlby farklı bir kuramsal anlayış öne sürmekle birlikte Freud’un erken bağlanma/sevgi ilişkisinin yaşam boyu sürdüğü görüşüne de katılmaktadır. Bowlby’e göre, her insanın yakın duygusal bağlar kurmaya gereksinimi vardır ve bağlanma ilişkisi, kişinin psiko-sosyal gelişimini etkilemektedir (Atak ve Taştan, 2012, s. 523). Bowlby, aynı zamanda bağlanma davranışının insanın tüm yaşamını şekillendirdiğini savunur. Dolayısıyla bağlanma, mutluluk, güvenlik ve özgüvenin temelidir.

Bağlanma kuramına göre, gelişim süreklilik taşır ve erken yaşlarda anne-babalarla yaşanan ilişkiler, ileride kurulacak ilişkilerin şekillenmesine etki eder. Bu bakış açısına göre, bağlanma kuramında önemli bir konsept de “içsel tasarım modelidir.” Bowlby’nin teorisine göre, her bireyin kendisi ve yaşamındaki önemli kişiler hakkındaki algılamalarını yansıtan bir içsel anlayış modeli bulunmaktadır. Bireyler, yeni ilişkiler kurarken eski anıları ve tecrübelerine de yönlendirebileceği gibi, kişinin ne kadar kabul göreceğini veya ret olacağını da kafasında belirlemiş olmaktadır. Bağlanma kuramcılarına göre, bu tip modeller yaşamın ilk zamanlarında (bebekken) oluşmaya başlar ve ileriki senelerde gelişip değişmeye devam eder.

Bowlby’nin etkisi altında kalan Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki bağlanma modellerini incelemek amacıyla araştırmalar yürütmüştür. “Love Quiz” adını verdikleri bir anket geliştirmişlerdir. Bu anket, bebeklik dönemi bağlanma tarzlarına benzeyen üç temel özelliği içermektedir. Anket analizi sonucunda, katılımcıların %59’unun güvenli, %25’inin kaçınmacı ve %11’inin ise kaygılı/kaygısız bağlandığı ortaya çıkmıştır (Akt. Çetin, 2015, s. 41-42). Bu çalışma, çocukluk ve erken dönemdeki bağlanma kuramının, yetişkinlikteki bağlanma ve romantik ilişkileri etkileyen faktörleri açıkladığını göstermektedir.

Güvenli bağlanma, bağlanma formları arasında en sağlıklı olanıdır. Güvenli bağlanmaya sahip bir birey, yakınlık ilişkilerine rahatlıkla yaklaşabilir, başkalarından yardım almaya isteklidir ve etrafındaki diğer bireylerle ilgili kendi değerini bilir. Sosyal yaşantısında becerikli olup, bağlanma figürleriyle olan ilişkilerinde sıcakkanlıdır ve karşılıklı paylaşıma istekli bir yaklaşım sergiler. İlişkiler, özellikle de romantik ilişkiler, konusunda olumlu bir bakış açısına sahiptir.

Güvenli bağlanan kişilerde olumsuz duyguların farkına varma, sorunlarını kabul etme, problem odaklı baş etme ve sosyal destek alma gibi güven temelli stratejiler gözlenirken, kayıtsız bağlananlarda kendini başkalarından ayırma yoluyla olumsuz duyguyu bastıran ve yok eden aşırı düzenleyici stratejiler gözlenmektedir. Saplantılı bağlanan bireylerde ise iç aktivasyonu arttıran stratejiler, korkulu bağlananlarda ise başkalarından kaçınma ve olumsuz duyguyla başa çıkamama gözlenmiştir (Atak ve Taştan, 2012, s. 524-525).

1.1.2.3. Yatırım Modeli

Duygusal ilişkilerin yaşamımızda çok önemli bir yeri olmakla birlikte, son yıllarda boşanma ya da ayrılma oranlarının çarpıcı bir biçimde artması, araştırmacıların duygusal ilişkilere bağlanım konusuyla daha fazla ilgilenmelerine yol açmıştır. Bağlanım, ilişkiyi sürdürmeye yönelik bir isteklilik ya da kişinin psikolojik olarak ilişkiye bağlı hissetmesi olarak tanımlanabilir. 1980’li yıllarda Rusbult tarafından ortaya atılan Yatırım Modeli, romantik ilişkilerin oluşması, devam etmesi ve sona ermesini açıklamak üzere ortaya atılmış olan bir kuramdır. Rusbult’a göre, bağlanım düzeyindeki değişimler, ilişkide kalma ya da terk etme kararlarını etkiler (Sakallı ve Uğurlu, 2003, s. 295-296). Başka bir

şekilde ifade etmek gerekirse bu teoriye göre, bir ilişkiden sağlanan kazançlar, ödenen bedelleri aştığında, söz konusu ilişki sürdürülmeye devam eder.

Rusbult'un yatırım modeli, en çok dikkati çeken ve sık değinilen bağlanım modelleridir. Bu model, ilişkilerin başlatılması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasını açıklamak amacıyla geliştirilmiştir. Modele göre, yakın ilişkilerin doyum (ilişkiye ve partnere yönelik olumlu duygular hissetmek) ve bağlanım (ilişkiyi devam ettirme eğilimi) olmak üzere iki önemli yönü vardır. Model, doyum boyutunun, “*bu ilişkide mutlu muyum?*” sorusuyla ilişkili; bağlanım boyutunun ise “*bu ilişkiyi sürdürmeli miyim?*” sorusuyla ilişkili olduğuna işaret eder. Bir başka deyişle, doyum ve bağlanım birbirlerinden farklıdır. Rusbult, ilişki bağlanımının üç belirleyicisi olduğunu ileri sürer. Bunlar (1) ilişki doyumu, (2) ilişkiye yapılan yatırımlar (örn., ilişkide duygusal çaba, paylaşılmış anılar, çocuklar) ve (3) seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyidir (örn., bir başkasıyla beraber olma, yalnız kalmak). Rusbult'a göre, ilişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırımlar artarsa ve seçeneklerin niteliği daha olumsuz değerlendirilirse, ilişki bağlanımı artar.

Bu modelde mevcut ilişkinin tatmin edici olup olmadığı karşılaştırma düzeyi ile alakalı iken, ilişkinin devam edip etmeyeceği ise seçenekler nda yapılan bir değerlendirmeye bağlıdır. İlişkide doyumun artması ile ilişkiye olan bağlılık da artar (Bilecen, 2007, s. 52-55).

Özellikle günümüzde, romantik ilişkilerin sona ermesinin en öne çıkan sebeplerinden biri, cazip bir alternatifin bulunmasıdır. Eğer birey, daha az çaba harcayarak daha fazla ödül elde edeceği bir opsiyonla karşılaşır, ilişkisini sonlandırma eğilimine girebilmektedir. (Büyükaşahin vd., 2006, s. 63-65).

Bir ilişkide elde edilen ödüller, ödenen maliyetlere kıyasla belirgin bir şekilde fazlaysa ve benzer ilişkilerden daha fazla olumlu öznel duygular yaşanıyorsa, bu tür bir ilişki birey için tatmin edici ve memnuniyet sağlayıcıdır. İlişkide beklenenden daha fazla ödül elde edilmesi veya ödenen bedelin beklenenden daha az olması durumunda, doyum düzeyi de artar. İlişkide arzulanan memnuniyetin sağlanmaması durumunda, birey genellikle alternatif seçenekleri araştırmaya başlar ve bu alternatifleri değerlendirerek ilişkiye yatırım yapılıp yapılmayacağına karar verir. İlişkiye yapılan yatırım miktarı, ilişkinin önem ve boyutuna göre değişkenlik gösterebilir. İçsel yatırımlar, ilişkiye harcanan zaman, duygusal çaba ve kişisel açıklamalar gibi unsurları içerirken; karşılıklı arkadaşlıklar, paylaşılmış anılar, maddi kaynakların paylaşımı, ortak deneyimler, etkinlikler ve nesneler gibi dışsal yatırımlar da ilişkiye yönelik dışsal katkılar olarak değerlendirilir (İmamoğlu, 2009, s. 33-37).

1.1.2.4. Sembolik Etkileşim Kuramı

İnsan sürekli çevresiyle etkileşim halindedir ve insan yaşamı da bu anlamlı etkileşimler ile yönlenebilir.

Sembolik etkileşim kuramı, 1960'ların sonlarında Mead ve Weber tarafından ortaya konmuş Blumer tarafından da geliştirilmiştir. Blumer'a göre, bir birey belirli bir eylemi gerçekleştiriyorsa, bu

eylem birey için anlam taşıyan bir nitelik taşır. Bu anlam, sosyal etkileşim ve bireyler arasındaki etkileşimlerin sonucu olarak meydana gelir. Çünkü insanlar birbirlerinin davranışlarına sadece tepki vermekle kalmaz; aynı zamanda birbirlerinin hareketlerini yorumlayarak da bir etkileşimde bulunurlar (İmamoğlu, 2009, s. 46).

Blumer, sembolik etkileşimciliği, “bir topluluktaki insanların sahip oldukları ortak semboller ve anlayışlar takımı” olarak tarif eder (Kendall, 2011, s. 20-22). Semboller ve sosyal davranışlar arasındaki ilişkilerden yola çıkılarak geliştirilen sembolik etkileşim teorisi, bireylerin dünyalarını anlamlandırmalarını ele almakta ve bireylerin doğrudan tepki vermeleri yerine başkalarının tepkilerini yorumlamalarına odaklanmaktadır. Bu teorinin en önemli özelliklerinden biri de bireyin sosyal çevresine kendini ifade etmesine yardımcı olmasında yatmaktadır (Kendall, 2011, s. 23).

1.1.2.5. Eşitlik Kuramı

1965 yılında Adams tarafından ortaya konulan Eşitlik Teorisine göre, kişi, kendisini eşit olmayan bir ilişki içinde bulduğunda veya beraberliğinin eşit olmadığına dair algı geliştirirse, stres yaşar. Eşitsizlik yaşıntısı arttıkça, stres düzeyinin de yükselme eğilimi gösterdiği görülmektedir. İlişkilerde adalet veya eşitlik, tarafların birbirlerini sömürmekten kaçınmaları, birbirlerini kullanmamaları ve her iki tarafın da ihtiyaçlarının adil bir şekilde karşılanması anlayışını ifade eder. Bu yaklaşım ile bireyler, birbirlerine eşit bir şekilde katkı sağlamış olurlar.

Bir tarafın diğerini kullanması veya ayrımcılık yapması, ilişkide adaletsizlik hissinin oluşmasına yol açar; bu da sonuç olarak ilişkiden tatmin olmamayı beraberinde getirir. Bu tatminsizlik zaman içerisinde, bireylerin bağlanımını olumsuz şekilde etkileyerek ilişkinin sona ermesine yol açabilir. (İmamoğlu, 2009: 67-69). Başka bir ifadeyle eğer eşitsizlik varsa bir dengesizlik hali ortaya çıktığı gözlenmektedir (Eren, 2001, s. 522).

Görüldüğü gibi, sözü edilen bu modeller bazı farklılıklar içermekle birlikte, ilişkileri sürdürme ya da bitirme nedenlerini açıklamaya çalışmaktadır. Romantik ilişkileri etkileyen birçok sebep, birçok psikolojik ve çevresel etken bulunmaktadır. Bu etkenler arasında, aşk türleri, cinsiyet, cinsiyet rolleri, çevresel etkiler, yakınlık düzeyi, bağlanma tarzı, kıskançlık, kişisel açıklamalar, kişilik özellikleri gibi değişkenler yer almaktadır. Bu çalışmada romantik ilişkiler bağlamında günümüzdeki aşkın nasıl algılandığı araştırılmış ve aşk kavramının anlamının değişip değişmediği incelenmiştir.

Aşkın anlamının değişmesinde mutlaka günümüzde yaşanan ilişkilerdeki sorunların da payı bulunmaktadır.

1.1.3. Romantik İlişkilerde Yaşanan Problemler

Eflatun aşkı, “Doğumsuz, ölümsüz, artmaz, eksilmez bir güzellik” olarak tanımlamıştır. Bu güzelliğin insan bedeninde yaşandığı hali ise romantik ilişkilerdir (Pala, 1995, s. 81).

Yakın ilişkiler çatısı altında yer alan romantik ilişkiler, hemen her dönemde, her alandan araştırmacıların dikkatini çeken konulardan biri olmuştur. Çoğunlukla romantik ilişki denildiğinde

akla sadece aşk gelirken, bu kavram bağlanma, ait olma, destek gibi öğeleri de içermektedir. Romantik ilişkiler, sağlıklı ve işlevsel olduğu takdirde, fiziksel ve duygusal iyilik haline katkıda bulunur (Kalkan ve Yalçın, 2012, s. 3). Ancak, sağlıklı gitmeyen bir ilişkide sorun var demektir.

İnsan bilincine göre duygusal birleşmelerin ve ayrılıkların ilki, ‘ben ile sen’ arasında oluşur. Bu ilişkinin eskiliği, kararlar ve değişimler, yapılan şeyler, zorlanan gerekçeler buna bağlı olarak tartışılır (Simmel, 1995, s. 163).

Farklı bedenlerin ve ruhların bir arada hayatlarını sürdürmeleri elbette ki olumlu ve memnuniyet verici bir durumdur; ancak her bireyin doğası, özellikleri, kişiliği ve yaşantısı farklı olduğundan, romantik ilişkilerde karşılaşılan zorluklar da doğal bir olgu olarak kabul edilmelidir.

Neredeyse tüm ilişkilerde çeşitli sorunlar ve çatışmalar mevcut olabilir. İlişkilerinde sorun yaşayan çiftler, birbirlerine karşı daha olumsuz değerlendirmelerde bulunabilirler. Bireyler çatışma haline çıkış, konuşma, bağlılık ve görmezden gelme olmak üzere dört farklı şekilde tepki verebilirler (Kendall, 2011, s. 24). Romantik ilişkilere başlanırken amaç ayrılık olmasa da bazı ilişkilerde problemlerin yaşanması, sorunların çözilememesi, o ilişkiyi hızla ayrılığa götürür. Bu dönemler, ilişkiler için oldukça sancılı zamanlardır. Bu zor dönemlerde ilişkilerindeki soruna çözüm arayan birçok kişi, günümüzde, psikolojik destek de almaya başlamıştır. Romantik ilişkilerde yaşanan sorunların temelinde aslında çok fazla neden yatmaktadır. Hayata yönelik perspektif ve yaşam değerlerinin farklılık göstermesi, olayları değerlendirme ve problem çözme süreçlerinin çeşitlilik arz etmesi, görüş ayrılıklarının doğurduğu çatışmalar, ayrıca iletişim eksiklikleri gibi unsurlar bu bağlamda örnek olarak sunulabilir (Gürcan, 2015, s. 61).

Romantik ilişkilerde sorunların minimize edilmesi için, öncelikle ilişki memnuniyetinin yeterli seviyede olması önem arz eder. Bu memnuniyet düzeyi yalnızca coğrafi uzaklık gibi etkenlerin etkisi altında olan uzak çiftler arasında değil, bazen aynı yerde yaşayan çiftler arasında da görülebilir.

Günümüz romantik ilişkilerinde, hayat şartlarının zorluğu, iş-güç, kariyer planları, yoğun hayat temposu, ekonomik sıkıntılar gibi sebeplerden dolayı ilişkiler ertelenebilmekte veya geri plana atılabilmektedir (Gürcan, 2015, s. 63). Zaman ilerledikçe, bireylerin öncelik verdiği unsurlar değişebilir ve bu değişime paralel olarak romantik ilişkide yer alan partnerlerin bireysellik ihtiyaçları artma eğilimi gösterebilir (Gürcan 2015, s. 65).

Her insan farklıdır. Bu yüzden ilişkilerin yapısı da yaşanan sorunlar da birbirine benzerlik gösterse de farklı olacaktır. Dışarıdan gözlemlendiğinde, çiftlerin genellikle maddi konular, cinsellik veya aile ilişkileri gibi nedenlerle sorun yaşadığı düşünülebilir; ancak gerçekte durum bu kadar basit değildir. Bu tür sorunların altında yatan dinamikler oldukça karmaşıktır. Çocuklar, akrabalar, bireysel kişilik özellikleri, ekonomik faktörler, iş statüsü, yaşanılacak yer tercihleri, aile ve partnerle geçirilen zaman gibi bir dizi faktörün yanı sıra, hatta din ve siyaset gibi unsurlar da bu karmaşıklığı daha da genişletebilir (Hendrick, 2004, s. 143).

Romantik ilişkilerde karşılaşılan daha ciddi bir problem, istismar durumudur. Merrell (2001), romantik ilişkiler içindeki istismarı, “duygusal bağ içindeki partnerlerin birbirlerine yönelik olarak uyguladığı veya bir tarafın diğerine yönelik olarak gerçekleştirdiği psikolojik, fiziksel ve cinsel zorlama yoluyla güç ve kontrol elde etme eğilimi taşıyan davranış ve tutumlar” şeklinde tarif etmiştir (Özteke, 2015, s. 67).

Duygusal istismar, romantik ilişki içerisinde yer alan bireylerden birinin diğerini kırıncı sözlü veya sözsüz davranışlarla etkilemesi durumunu ifade eder. Duygusal istismar, fiziksel zorlama veya güç kullanımını içermemektedir (Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2013, s. 16-17).

Duygusal istismar, bağırma, alay etme, aşağılama, ilişki bitiminin tehdidi, sevgisizlik, ilişkiye kayıtsız kalma gibi eylemler duygusal istismarın içinde kategorize edilebilir. Fiziksel istismar, romantik ilişki içinde olan bireylerden birinin diğerine fiziksel acı vermesi, tokat, saç çekme, bir obje fırlatma, incitme, sakatlama, yaralama gibi eylemlerini kapsar (Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2013, s. 18-19). Bu durumların yanı sıra, “cinsel istismar” olarak bilinen, romantik ilişkilerde yer alan bireylerden birinin, diğer bireyin rızası dışında cinsel ilişkiye girmesi durumunu içeren durumlar da meydana gelmektedir (Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2013, s. 21).

Bir ilişki sorunun ardında mutlaka karşılanmayan ya da yıkıcı bir şekilde karşılanmaya çalışılan ihtiyaçlar yatmaktadır. Her ne kadar sorunları yaşayanlar yetişkin kimseler de olsa, güvende hissetme, sevilme, bağlanma, anlaşılma, özerk olabilme gibi ihtiyaçlar devam etmektedir. İnsanların kendilerini güvende olduklarını hissetmeleri, sevimleri, anlaşılıp saygı duyulmaları, hiç şüphesiz ki yaşamdan aldıkları doyumunu artıracak ve onları yaşama ait hissettirecektir. Ancak; bir ilişki içinde kendilerini güvende hissetmedikleri sürece, sınırlarımıza saygı duyulmayan, anlaşılmayan, yargılandıkları ilişkiler içindelerse, mutlu kalabilmek zorlaşır. Bir ilişki içinde; sürekli terk edilmek ya da bunu terk edilme beklentisi içinde olmak, değersizleştirilmek, fiziksel, duygusal, cinsel olarak istismar edilmek, aldatılma endişesiyle diken üstünde yaşamak, katı bir şekilde kontrol edilmek, kronik yalnızlık hissetmek beraberinde birçok karşılanmamış ihtiyaç ve olumsuz duyguya yol açabilmektedir.

Temel ihtiyaçlarımızı olabildiğince karşılayabildiğimiz ilişkiler kendimize olan saygımızı, yaşamdan aldığımız doyumunu arttıran önemli yaşam kararlarıdır. Arkadaşlıklar, romantik ilişkiler, evliliklerde doğru seçimler yapmak, istikrarlı ve sağlıklı ilişkiler kurup sürdürebilmek, güvenli bağlar kurabilmemizi sağlamaktadır. Sadece partner ve arkadaş seçimi değil, kişinin kendi davranışları hakkındaki farkındalığı da ilişkilerin kalitesini belirleyebilmektedir. Geçmiş yaralarıyla uygunsuz bir şekilde başa çıkmaya çalışan biri, güzel giden bir ilişkinin sorun yaratıcısı da olabilmektedir. Bu nedenle ister arkadaşlık isterse de romantik bir ilişki olsun; ilişkiden ne kadar aldığı ile bir ilişkiye ne kadar verildiği dengesinin kurulması önemlidir.

1.2. Aşk Kavramı ve Değişen Anlamı

1.2.1. Kavramsal Olarak Aşk

İnsanoğlu var olduğundan beri süregelen, insana insan olduğunu hissettiren bir duygu olan aşkı kavramsal olarak açıklamak, belli kalıplar içine sığdırmak güçtür. Çünkü her dönemde, her insanda, her yaşta aşkın farklı özelliklerini görürüz. Felsefi yaklaşımlar, sanatsal bakış açıları, dini olgular, aşkı hep diğer duygu durumlarından ayrı yere koymuşlardır. Aşkın insan hayatında olması da bir şeylere hep konu olmuştur, olmaması da. Bu yüzden de literatürde aşkla ilgili yüzlerce tanımlamaya rastlamak mümkündür. Hepsinden öte, aşk, bir hissiyattır, insanlar tarafından yaşandığı için görecelidir ve bir duygu durumudur. Bu yüzden aşk için “Anlatılmaz, yaşanır” ifadesini burada kullanmak yanlış olmayacaktır.

Farklı perspektiflerden gelen çeşitli yaklaşımlar ve tanımlar, aşkın bir duygu ve his durumu olduğunu vurgular; bu da onu anlamın sınırlarının ötesine iten özel bir nitelik olarak kabul edilir. Bu çalışmada, aşk kavramı bir duygulanış olarak değerlendirilecek, yani bir ilişkilendirme biçimi olarak ele alınacaktır.

Söz konusu aşk olunca, başta Romantikler olmak üzere, birçok düşünür, yazar, filozof, bilim adamı ve sanatçının aşka dair görüşlerinden kesitler ve alıntılar özetle şöyledir:

Aşk kelimesi Arapça ‘ışk’ kelimesinden gelmekte ve aşırı sevgi, bağlılık anlamını taşımaktadır (TDK, 2018).

Tolstoy, eseri “On Life” (Yaşama Dair) içerisinde, sevginin bir etkinlik olduğunu vurgulayarak, “Aşk, gerçek yaşamın tek tam etkinliğidir.” ifadesiyle sevgiyi tanımlamıştır. Ona göre, aşk aynı zamanda özveri ve fedakarlık içerir. Bu fedakarlık olduğunda aşkın varlığından bahsedilebileceğini belirtir. Tolstoy’a göre, aşk duygusu o kadar güçlüdür ki, insan sevdiği kişiye zamanını ve enerjisini adadığında, sevilen bir varlık için kendi bedenini feda ettiğinde ve onun için hayatını verdiğinde, bu eylemler aşk olarak kabul edilebilir (Patterson, 1983, s. 19-23).

Hegel ise aşkı sınırlayıcı veya sınırlanmış bir şey olarak görmeyen bir bakış açısını benimser. Hegel’e göre aşk, sınırlı bir duygu değildir. Bununla birlikte, Hegel’e göre, “diğer bireysel duygular arasında aşk, tek bir duygu değil” (Şahin, 2004, s. 76). Görüldüğü gibi, Hegel, aşkı yaşamın tümünü içine alan bir bakış açısıyla ele alır. Bu verilerden hem Tolstoy’un hem de Hegel’in aşkı yaşamla yakından ilişkilendirdiği ve onun yaşamın gücünü artıran bir yönünü vurguladığı anlaşılabılır.

Schopenhauer’a göre aşk, “başka hiçbir benzeri olmayan bir yanılsama”dır ve bir insanın, gerçekte diğer herhangi bir kişiden daha fazla tatmin etmeyeceği bir kadını elde etmek uğruna sahip olduğu her şeyi feda etmesine neden olur (Schopenhauer, 2009, s. 64).

Dominique Simonnet ve Jean Courtin ise aşkı; karşı tarafı daha iyi anlamamıza, onu içimizde hissetmemize olanak tanıyan bir ilişki biçimi, bir tür zihinsel güç olarak görürler. Bu hem bireyin kendi sınırlarını hem de başkalarıyla olan sınırlarını silerek bir uyum yakalamanın bir yolunu sunabilir

(Simonnet ve Courtin, 2005, s. 139). Bu bağlamda, aşk, kadın ve erkek arasındaki tüm duygusal ilişki şekillerini ifade edebilir ve aşk herkes için var olan bir olgudur.

Aşkın modern toplum yapısı içinde aile ile olan ilişkisi şu şekilde açıklanmıştır. Adam Phillips'ın görüşü de bu düşüncüyü desteklemektedir. Ona göre, aşk için “Eğer seks aileden kopuyorsa, aşk da dönüş yoluyla geri gelir; her zaman tek yönlü bir geri dönüş yolculuğu için alınmış bir bilet gibidir.” ifadesini kullanmaktadır (Phillips, 1997, s. 66).

Aşk, Lacan'a göre ise (1975), “cinsel ilişki eksikliğini telafi etme amacıyla sevgilinin birey ile kaynaşmasını hayal eden, aldatıcı bir hayal ürünüdür.” şeklinde tanımlanır. Yani bu görüşe göre aşk, birine sahip olmadığı şeyi vermektir. Öte yandan Freud ise aşkı yaşam dürtüsü ile ilişkilendirmektedir (Akt. Şeker, 2017, s. 196-197).

Günümüze gelecek olursak, aşka yöneltilen farklı yaklaşımlardan biri, Laura Kipnis'in “Love in the 21st Century: Against Love” (21. Yüzyılda Aşk: Aşka Karşı) adlı eserinde belirttiği üzere, aşkın “düşünceler ve hayatla ilgili kararlar üzerinde muazzam bir güce” sahip olduğudur (Kipnis, 2007, s. 13).

Aynı şekilde, günümüz düşünürlerinden Renata Salecl'in görüşlerine bakıldığında, Lacanian Women 2010 konferansında verdiği “Love between Market and Religion” (Piyasa ve Din Arasında Aşk) başlıklı konuşmasında, aşkın bir tür değerli bir şey olduğunu ifade eder. Aynı zamanda aşkı bir demokratikleşme örneği olarak tanımlar, yani herkesin ona sahip olabileceği ve aşık olma şansına sahip olduğu bir kavramdır. Salecl, aşkın dolaysız, direkt bir algı ve duygu olduğunu ifade eder. Ancak kapitalist çağda, aşkı bir duygu olarak anlasak da onu rasyonalize etmeye ve hesaplamaya çalıştığımızı, hesaplamayı kullanmaya çalıştığımızı öne sürer. Bu durumu aşkı bulmak için kullandığımız araçlar üzerinden örneklerle açıklar. Örneğin, interneti aşkı bulmak için kullanma eğilimimizi, sosyal medyayı ve piyasayı ise aşkın arayışında kullanılan araçlar olarak gösterir. Televizyondaki evlilik programları gibi faktörler de bunun örneklerindendir.

Psikanalizde aşkın daima arzu (desire) ve dürtü (drive) ile ilişkilendirildiğini belirten Salecl, bu noktada Lacan'ın görüşlerini devreye sokar. Ona göre, Lacan aşkı bir bakıma arzu ve dürtü arasında bir yerde konumlandırır. Lacan'a göre âşık olduğumuzda, genellikle sevdiğimiz kişiyi bir bütün olarak algılar ve onda kendimizden daha fazlasını arama eğiliminde oluruz. Bu da daha sonra göreceğimiz gibi Hegelyan bir yaklaşımdır, yani sevdiğimiz kişide kendimizden daha fazlasını bulma dürtüsünü içerir. Türk düşünür, yazar ve akademisyenlere baktığımızda aşkla ilgili çok fazla tanım yapıldığı ve görüş belirtildiği, kitaplar yazıldığı, eserler ortaya konulduğu dikkat çeker. Çünkü yüzyıllardır Türkler, bir anlamda bu topraklarda “aşkla yaşayan bir millet olmuştur”.

Cafer Tiryaki aşkı, bir dişi ile erkeği birbiriyle kaynaştıran doğanın en güçlü tutkusu, engel tanımayan duygu yoğunluğu, şeklinde tanımlamaktadır (Tiryaki, 2004, s. 15).

Aşk kitabında aşka dair 41 kurala yer veren Elif Şafak, “Aşk diye bir şey yaşıyorum. Ne tek taraflı demeye dilim var, ne de karşılıklı olduğuna ispatım” (Şafak, 2011, s. 23) diyerek aşkın hem içinde sakladığı gizli güzelliği vurgulamakta, hem de ne kadar güzel olursa olsun bir belirsizliği de barındırdığını ifade etmektedir.

Can Yücel’e göre; aşk, sebepsiz sevmektir. Nedeni olmadan birine bağlanmaktır. Aşağıdaki mısralarda aklımızdaki birçok sorunun da aynı zamanda cevabı yazmaktadır:

Sebepsiz sevmektir aşk,
Nedeni olmadan bağlanmak birine
Gözlerine baktığında erimektir içten içe,
Ellerini tuttuğunda titremektir tüm benliğimle
Hatta sarılamamaktır utançtan,
Çünkü utanmaktır sevmek aslında,
Sevmek nedir aslen?
Ölmek mi uğruna?
Yaşamak mı onunla?
Sevmek mi ömür boyunca?
Yoksa ayrılmak mı gerekince?
Nedir insanı başkasına bağlayan?
Güzelliği mi?
Bilmez kimse bu soruların cevabını.
Kimi sever güzelini, kimi sever özeline...

(Can Yücel)

Aşkın kesin sınırlarla çizili bir tanımını yapmamız mümkün değildir. Herkesin kendine ait bir aşk tanımı vardır. Aşk, sosyal antropologlara göre “cinsel bir tutku”, şairlerin özlemleri ve duygulu şarkılarıdır. Psikologlara göre ise, “aşk hem normal hem de nörotik olmaktır, yaratıcı ve yıkıcıdır.” Filozoflar ise aşkı erkekler için başka, kadınlar için başka bulmuşlardır. Günümüzde tartışılan tüm bu görüşler, aşkı bir anlamda kapitalizmin pençesinden kurtarma çabalarıdır. Ama herkes için iyiliğin ve kötülüğün, güzelliğin ve çirkinliğin başlıca kaynağıdır veya âşık olana dek, o güne kadar hiç âşık olmadığınızı anladığınız bir durumdur.

1.2.2. Aşkın Tarihsel Süreci

Romantik ilişkilerin ve dolayısıyla aşkın kökenleri insanlık tarihine dayanır ve insanoğlu var olduğu sürece aşk da devam edecektir. Bu durum, insanın sosyal bir varlık olma doğasıyla iç içedir. Sosyal yaşam içerisinde birey, en iyi şekilde kendini yakın ilişkilerinde ifade edebilir. Bu ilişkiler içinde karşı cinsle kurulan bağ, şüphesiz en özel ve anlam yüklü olanıdır.

Başka bir deyişle, romantik ilişkiler ve aşk, insanlık tarihindeki en önemli konulardan biri olarak yer almıştır ve bu durum insan hayatını büyük ölçüde etkilemektedir. “Aşk” terimi, romantik ilişkileri düşündüğümüzde ilk akla gelen kavramdır; ancak aşk, içinde duygusal destek, ait olma hissi, bağlılık gibi diğer unsurları da barındıran zengin bir kavramdır (Kalkan ve Yalçın, 2012, s. 5-6).”

Toplumlar değişir, insanlar değişir ve aşk da değişir. Dolayısıyla aşkın bugünkü anlamda analiz edip anlamak için, aşka bakış açısını etkileyen faktörler bir arada değerlendirilmelidir. Neticede aşk, toplumsal bir olgudur ve toplumdaki değişimlerden etkilenmektedir. Bu değişimi tarihsel süreç içerisinde görmek mümkündür.

Aşkı tarihsel süreç içinde değerlendirirken bu konuda bazı düşünürlerin görüşlerine yeniden yer vermekte yarar vardır. Örneğin, Simonnet ve Courtin için, aşk, sadece hikayelerden ibaret değildir. Aşkın aynı zamanda bir tarihi de vardır. Öyle ki bu tarih, saraylarda yaşananların televizyonlarda anlatıldığı kadar sınırlı olmayıp, her kesimden insanın özel hayatının bilinçaltlarına dokunacak incelikte olan bir tarihtir (Simonnet ve Courtin, 2005, s. 7). Simonnet ve Courtin’e göre ilkçağlardan beri sürgelen aşk kavramı, tarım, hayvancılık ve çiftçiliğin gelişmesiyle değişmiştir. İlkçağlarda evlenmeden önce erkekler kızları, kızlar da erkekleri tanımalıdır ancak bir kız evlenmeden bir erkeğin malı olmadığı için sürekli onunla birlikte olmaması kuralı getirilmiştir. Ortaçağ’da da aşkın durumu, aslında zannedildiği kadar romantik değildir. Çünkü Hristiyanlıkla tensel arzu günah kılınmaktadır. Bu bağlamda Ortaçağ’da aşk, özgürlükler ve baskılar doğurmuş; cinsellik, ortaçağda hoşgörülle yaklaşılmayan bir tabu olmuştur (Simonnet ve Courtin, 2005, s. 47-48). Ancak bu dönemde şovalyeler ve onların kadınlara duydukları aşk üzerine yazılmış şiirlerden, kadınlara yönelik iltifatları görmek de mümkündür. Çünkü savaş ve fethetme üzerine kurulu bir devlet anlayışı, bu etki altında kalmış egemen bir erkek gücü vardır ve kadına hem gereken önem verilmemekte hem de kadınlar savaş sonrası köle olarak satılmaktadır. Buna rağmen, romantik akımın gelişmesi, “şövalye aşklarının” yaşanması gibi olaylar, aşkın varlığını tüm olumsuzluklara rağmen ayakta kılmıştır.

Orta Çağ’ın sona erip 18. ve 19. yüzyıla gelindiğinde, aşkın giderek cinsellikle örtüştüğü ve farklı bir aşk temsili ortaya çıktı. Bu dönem aynı zamanda Batı toplumlarında sanayileşme ve kapitalistleşmenin hızla yayıldığı bir döneme denk gelir. Bu süreçte aşk, tüketimin yeni bir alanı olarak da ifade edilen yeni bir ifade biçimi bulmuştur.

Evans’a göre, 19. yüzyılın sonları ve Birinci Dünya Savaşı öncesi yıllar Fransa’da “Altın Yıllar” olarak anılmıştır. Bu dönemdeki Fransız erkeği, aşk oyunlarında adeta bir kimseye dönüşerek, kadından başka bir şey düşünmeyen biri olarak tasvir edilmiştir. Bu karakteristik özellikleriyle Fransız erkeği, tüm dünya erkekleri tarafından kıskanılmış ve Fransa aşk hayatının merkezi olarak kabul edilmiştir.

18. yüzyılda ise aşk ve kadın-erkek ilişkilerinin anlamının büyük ölçüde değiştiği bir yüzyıl olarak öne çıkar. Bu dönemde bireyler, dinsel, toplumsal ve ahlaki yükümlülüklerden kurtulma sürecine girerek adeta cinsel bir devrim yaşamıştır. Bireyler, kendilerini keşfetme yolculuğuna çıkmışlardır. Ayala Pines’in de ifade ettiği gibi, batı toplumlarında romantik ideal, âşık olma, evlilik ve sonrasında mutlu bir yaşamdan daha fazlasını ifade eder hale gelmiştir. Ancak bu beklentilerin karşılanması zorlu bir süreci içerir. İlişkilerin en hassas ve kırılgan yönü olan aşk, kısa ömürlü olma ve

krizlere girişme eğilimindedir. Bu noktada, günümüzde aşkın en belirleyici özelliklerinden birinin tutarsızlık olduğu söylenebilir. Duygusal dalgalanmaların yoğun olduğu bir toplumda, insanlar hala aşk kelimesinin anlamını sorgulamaya ve onun gerçekliğini irdelemeye devam etmektedir.

Birbirine benzer aşk tanımları ve toplumsal algı kalıplarının etkisiyle postmodern aşkın yönelişi meşrulaşmıştır. Postmodern aşk tanımları, duyguların tekrarlanarak tüketildiği ve sürekli yinelenen bir döngüye dönüştüğü aşk biçimlerini içerir. Ancak bu duygular yoğun duygusal deneyimler değil, daha çok parçalanmış duygusal unsurlardır.

Günümüzde, ilişkilerin ve aşkın yaşanma biçimlerinin değiştiği ve kadın-erkek ilişkilerinin farklılaştığı bir dönemdeyiz. Bu sebeple aşk da evrim geçirerek değişmeye başlamıştır. Günümüzde ilişkiler, sıklıkla tekrar eden kalıplar üzerine kuruludur. Her kadın ve her erkek, birbirlerinin hayatlarında ilk olmadıklarının bilinciyle hareket ederler, ancak aşkı ilk kez yaşıyormuş gibi yeniden başlarlar. Çünkü kadınların ve erkeklerin aşka verdiği önem, yaşam algılarına göre farklılık gösterir.

1.2.3. Cinsiyet Temelinde Aşk

Yaratılış olarak birbirlerinden farklı özellikler taşıyan kadınlar ve erkekler, aşk konusuna da farklı açılardan değerlendirmekte ve yorumlamaktadırlar.

Ataerkil yapı, cinsiyetlerin ayrıldığı kadın ve erkek rolleri arasında kişilik özellikleri, davranışlar ve iş bölümünü belirleyerek şekillenmiştir. Toplumsal cinsiyetin geçmişten günümüze uzanan bir üstünlük ve astlık ilişkisi olarak kabul edildiği bakış açığı da göz önünde bulundurulduğunda hem dünya genelinde hem de ülkemizde bu durum hâlâ geçerlidir. Kadınlar bireysel olarak gelişmiş olsalar da genel olarak erkek egemenliği, ülkemizde hâlen varlığını sürdürmektedir (Özkoçak ve Tavuz, 2014, s. 190).

Aşka bakış açısından, cinsiyetlere özgü doğuştan gelen özelliklerin etkisi büyük olmuştur. Örnek olarak, kadınların erkeklerden aldatmayı ve kıskançlığı daha büyük bir sorun olarak gördüğü, yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır.

“Toplumsal Cinsiyet, Kıskançlık ve Nedenleri” adlı çalışmada, erkeklerin genellikle cinsel aldatmayı, kadınların ise genellikle duygusal aldatmayı daha büyük bir sorun olarak algıladığı saptanmıştır. Bir kadının başka bir erkekle cinsel ilişkiye girmesi, kadın kimliği göz önüne alındığında daha olumsuz bir durum olarak görülebilir. Kadınlar erkeklerin duygusal bağlar olmadan cinselliğe daha yatkın olduğunu ifade etmişlerdir. Duygusal aldatma daha fazla rahatsızlık verici kabul edilir, çünkü içinde duygular ve aşk bulunur. Seks ve aşk arasındaki ilişki ve farklılık, dünyada kadınların ve erkeklerin davranış farklılıklarına gerçek bir şekilde yansıtılabilir. Bu doğuştan gelen ruhsal fark, kadının aşık olma eğiliminin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Giddens, 2014, s. 82-84).

Kadınların aşka bakış açısının erkeklere göre farklı olmasında, Rosalind Coward’a göre toplumsal kurumlarda erkek varlığının gücünün etkisi bulunmaktadır. Toplum, kadının bakış açısını

giyim tarzı, yaşam biçimi gibi konularda sınırladığı için, kadının aşkla ilgili görüşleri de buna bağlı olarak sınırlı kalabilir (Coward, 1993, s. 28).

Kısacası, aşk konusundaki bakış açısını cinsiyetlerin doğuştan getirdiği özellikler, toplumsal faktörler ve yaşam deneyimleri etkilemektedir. Bu etkileşimler, aşkın farklı yönlerini anlamamıza ve çeşitlilik içinde değerlendirmemize yardımcı olmaktadır.

Duygu Asena, “Herkes aşkı arıyor ama belki de yanlış yerde arıyoruz aşkı. Hayat aşk demek değil, hayatını güzelleştirebiliyorsan, aşkını da buluyorsun. Aşk için her şeyden vazgeçen kadınlar mutlu olamıyor” derken, aslında aşkı hayatın merkezi yapmamamız gerektiğinin üzerinde durmaktadır. Ancak “Sevmeyen, durmak yorulmak bilmeden sevmeyenler için üzüldüyorum. Sanki yaşamıyorlar gibi...” derken de hayatımızda aşkın gerekliliğine ve ona olan ihtiyacımıza dikkat çekmektedir. Bunu yaparken, kişinin sevgiye, aşka ihtiyacından bahseder. Yani kadınların yine hayatlarının tam merkezine erkekleri alıp koymamalarını dile getirmektedir.

Esin Acıman ise kadın olmayı ve kadın gözüyle aşkı şu şekilde değerlendirmektedir: “O kadın, kadın olmayı zaten sevgilerinde öğrenmiştir ve sevdiklerinin onda yarattığı ve yaşattığı anılarda... Bir kadının, bir erkeği olur. Kadın doğası gereği bir kumsaldır, bir limandır, bir fenerdir. Kadın sevgilerinde dalgaları dindirir ve aynı kadın yeni, yepyeni, şiddetli fırtınaları da yaratandır. Kadın sevince, içinde yeni ve büyük dalgalar şahlanandır”. (Acıman, 2009, s. 34) darken, kadının aşka erkektekenden daha bağımlı davrandığını ifade etmektedir.

Aşka kadın açısından bakıldığında, kadınların genellikle aşka daha sadık olduğu düşünülmektedir. Bu perspektif, kadının duygusal bağlarını güçlü bir şekilde hissetme ve ilişkilere daha derin bağlanma eğilimine dayanmaktadır. Ancak bu yaklaşımın sonucunda kadının özgürleşme sürecinde, erkeklerle eşit düzeyde kendisini ifade etme becerisinin gelişmesi, artan özgüveni ve kendi istekleri doğrultusunda hareket etme yeteneğiyle birlikte tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

Erkekler için aşk, tarih boyunca farklı şekillerde anlatılmış ve derinlemesine tanımlamalara pek sık rastlanmamıştır. Erkeklerin hissettikleri duyguları ifade etmeleri, kadınların yaptığı gibi kolay olmayabilir. Bu durumun arkasında toplumsal cinsiyet normları, duygusal ifade becerisinin erkeklikle çeliştiği düşüncesi gibi faktörler yer alabilir.

Kadınlar tarihsel olarak toplumun gelişiminde ve değişiminde önemli roller üstlenmişlerdir. Ancak bu roller genellikle gizli kalmış ve emeğin görünmez sahipleri olmuşlardır. Toplumsal gelişmeler ilerledikçe, erkek egemen söylemin etkisi azalmış, kadınların yaşamda etkinliği artmıştır. Toplumun değişimiyle birlikte, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusundaki farkındalık artmıştır.

Sonuç olarak, aşkın kadın açısından incelenmesi, kadınların duygusal bağlarına olan eğilimini ve özgürleşme sürecindeki rolünü vurgular. Aynı zamanda erkeklerin duygusal ifade ve aşkla ilişkili algıları da önemli bir tartışma konusu olarak ortaya çıkar. Toplumsal değişimlerle birlikte kadınların yaşamdaki etkinliğinin artması, cinsiyet eşitliği ve toplumsal gelişim konularını da beraberinde getirir.

1.2.4. Aşka Dair Kuramlar

Romantik ilişkilerin duygusu olan aşkla ilgili çalışmalar yapıldıkça, kadın-erkek arasındaki romantik ilişkinin temelini oluşturan bu duygu irdelendikçe, ortaya farklı kuramlar çıkmıştır. Çalışmada ele alınacak olan kuramlar, aşk ile ilgili geliştirilmiş olan en yaygın teorilerdir. Tutkulu aşk kuramı, arkadaşça aşk kuramı, Sternberg'in üçgen aşk kuramı, Lee'nin aşk kuramı ve Rubin'in aşk kuramı sayılabilir.

Aşka dair birçok kuramın bulunması, aşkın psikoloji biliminde geniş çapta araştırıldığını ve farklı araştırmacıların aşk kavramını çeşitli açılardan ele alarak tanımlamalar yaptıklarını göstermektedir (Hovardaoğlu ve Büyüksahin, 2004, s. 60).

1.2.4.1. Tutkulu Aşk Kuramı

Romantik aşkın ortaya çıkışı, temiz bir ilişkinin kökenleri konusunda önemli bir vaka analizi sunmaktadır. Romantik aşk idealleri uzun bir süredir kadınların arzularını erkeklerden daha fazla şekillendirmiştir, ancak erkeklerin bu ideallerden etkilenmediği söylenemez. Romantik aşk egosunun kadınların durumu üzerinde iki etkisi mevcuttur. Bir yandan kadınları “yerlerine” yani evlerine yerleştirmeye yardımcı olmuş, diğer yandan ise romantik aşk modern toplumun “erkekliği” ile aktif ve köklü bir şekilde çatışan bir unsur olarak görülmüştür. Romantik aşk, dayanıklı bir bağın başka biriyle, bu bağın özündeki niteliklere dayalı olarak kurulabileceğini varsayar. Saf ilişki ile arasında çelişkili bir ilişki taşısa da romantik aşk aynı zamanda saf ilişkinin habercisidir (Giddens, 2014, s. 8).

Aşk ile ilgili olarak yapılan en genel sınıflandırma tutkulu aşk kuramıdır. Hatfield ve Walster tarafından geliştirilen bu kuramda tutkulu aşk, diğeri ile bir bütün olmak için duyulan yoğun istektir. Bu duyulan istek, karşılıklı olduğunda, bütünleşme duygusu ve haz meydana gelir. Kişi, aşkına karşılık göremediğinde ise kaygı ve umutsuzluğa düşer.

Başka bir deyişle kişinin sevdiği kişiye kavuşması mutluluk, heyecan, fiziksel uyarılma ve cinsel doyuma yol açarken, sevgilisinden ayrı kalması ise endişe, kıskançlık, boşluk, acı ve hayal kırıklığına sebep olur (Giddens, 2014, s. 44-45). Literatür araştırması yapıldığında, tutkulu aşk kavramı için romantik aşk, sevgi hastalığı, obsesif (takıntılı) aşk ve çılgınca aşık olma (infatuation) gibi kavramların kullanıldığı dikkat çekmiştir.

Tutkulu aşk kuramında Hatfield ve Walster, kişilerin endişe ile bağlandığı ve hemen sevginin içine düşme eğiliminde olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca tutkulu aşk yaşayanlarda benzerlik faktörü vardır. Hatfield ve Rapson (1996, s. 28), bu aşk türünde bireylerin iyi görünümlü, bireyci, sevecen ve kendilerine benzeyen insanlarla beraberlik kurduklarını belirtmişlerdir.

Genel olarak, tutkulu aşkı yoğun bir psikolojik uyarılma olarak da tanımlamak mümkündür. Bu tür aşkı ölçmek için geliştirilen “Tutkulu Aşk Ölçeği,” davranışsal, bilişsel ve duygusal bileşenleri içerir (Curun, 2004, s. 117).

Sonuç olarak, tutkulu aşk derinlemesine bir psikolojik uyarılma ve yoğun bir duygusal durumdur.

1.2.4.2. Arkadaşça Aşk Kuramı

Tutkulu aşk kuramı ile arkadaşça aşk kuramı birbirine benzerlik gösterse de temelde, yakınlık faktörü sebebiyle birbirlerinden ayrılırlar. Çünkü tutkulu kuramda, kişiler, birbirlerine yakın olmayı arzularken, arkadaşça kuramda ise birbirlerine zaten yakındırlar. Yani daha önceden arkadaşlık sebebiyle oluşmuş olan bir yakınlık vardır. Yakınlık bir insanın diğeri ile içten olmaya çalışma sürecidir; karşısındakinin benzer yanlarını, farklılıklarını, davranış, düşünce, duygu biçimlerini keşfedişidir (Giddens, 2014, s. 51-53).

1985 yılında Davis tarafından oluşturulan bu teoriye göre, bir dostlukta yaşanan sevgi, kişilerin birbirlerinden hoşlanmalarını, birbirlerini kabul etmelerini, güven, saygı, karşılıklı yardım, inanç ve anlama duygularını içerir. Ancak sevgi, yalnızca bu öğeleri içermez. Sevgi-dostluk ilişkisi, iki ek unsuru da içerir: ihtiras (tutku) ve önem verme (caring). İhtiras, sevgililerin birbirlerinin cazibelerine kapılarak, diğher her şeye konsantre olamayacak kadar etkilenmelerini ifade eder. Önem verme ise, sevilen kişiye en yüksek düzeyde değer verme, koruma ve onun için çaba harcama anlamına gelir (Curun, 2004, s. 117-118).

Walster ve Walster’a göre, tutkulu aşk kişilerin ilişkilerini tüketen bir alevi, arkadaşça aşk ise büyük bir alevin söndüğünde geride kalan parlak bir koru andırır (Curun, 2004, s. 118).

Genellikle romantik ilişkilerin başlangıcında, tutkunun düzeyi yüksektir ve bu nedenle sevgililer birbirlerini pembe gözlüklerle görme eğilimindedirler, birbirlerini “ideal” olarak değerlendirirler. Ancak zamanla bu tutku azaldığında, çiftler karşılıklı anlayışa dayalı bir arkadaşça aşk geliştirirler ve bu sayede birbirlerini daha gerçekçi bir şekilde değerlendirme fırsatı bulurlar (Hovardaoğlu ve Büyükaşahin, 2004, s. 61-62). Yapılan araştırmalar da arkadaşlık unsurlarının baskın olduğu romantik ilişkilerin, tutkulu beraberliklere kıyasla daha uzun ömürlü olduğunu göstermektedir. Arkadaşça aşkta, sevgilinin mutlu olması için çaba sarf etme, onunla ilgilenme, paylaşma, şefkat gibi faktörler egemendir. Genellikle karşılıklı sevgi ve saygı içerir. Temelinde dostluk olduğu için, arkadaşça aşkı hissedenlerin tutkulu aşkı hissedenlere göre ilişki memnuniyetinin daha yüksek olması beklenir.

1.2.4.3. Sternberg’in Üçgen Aşk Kuramı

Sternberg tarafından geliştirilen üçgen aşk kuramına göre, aşkı meydana getiren üç temel unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar mahremiyet/yakınlık, tutku ve bağlılık/karar olarak adlandırılır.

Mahremiyet, iki kişi arasındaki sıcaklık ve yakınlık derecesini ifade eder. Karşılıklı anlayışı ve iletişimi, sevilen kişiye yardım etme isteğini, sevilen kişi gereksinim duyduğu an ona sevgiyle yaklaşabilmeyi, paylaşmayı, duygusal açıdan destek olmayı, sevilen kişiyi mutlu etmeyi içerir.

Tutku genellikle cinsel duyguların ve gereksinimlerin ihtirasa eşlik etmesi olarak anlaşılrken, Sternberg (1986) aynı zamanda benlik saygısı, şefkat görme/gösterme ve baskınlık gibi diğer ihtiyaçların da fiziksel sevgide etkili olduğunu belirtmiştir.

Sternberg'a göre (1986), bu üç unsur olan mahremiyet, tutku ve bağlılık; kalıcılık, kontrol edilebilirlik, dikkat çekicilik gibi faktörlerle etkileşim gösterir. Bu faktörler, kısa ve uzun süreli ilişkilerde farklı önem derecelerine sahip olabilir, her tür sevgi için geçerli olup olmayabilir, psiko-fizyolojik boyutun etkisi işin içine karışabilir ve aynı zamanda bilinçli olma düzeyi açısından da farklılık gösterebilir (Büyükşahin vd. 2016, s. 71-73).

Üçgen Aşk Kuramı, yakınlık, tutku ve bağlılık unsurlarının farklı kombinasyonlarına dayalı olarak sekiz farklı aşk türünü açıklar (Konyalıoğlu, 2002, s. 28-32; Büyükşahin vd., 2016, s. 72-74):

Beğenme/Hoşlanma (Yakınlık Unsuru): Bu aşk türünde bir kişi, başka bir kişiye karşı yakınlık hisseder, sıcaklık besler, ancak bu duygulara tutku veya uzun süreli bağlılık eşlik etmez. Bu tür, doğru arkadaşlık ilişkisinin özelliklerini taşır.

Çılgınca Aşk (Tutku Unsuru): Bu kategori, genellikle “ilk görüşte aşk” olarak adlandırılır. Kişi, gerçekte âşık olduğu kişiden ziyade, kendi zihninde idealize ettiği kişiye saplantılı bir şekilde bağlanır.

Boş Aşk (Karar/Bağlılık Unsuru): Bu aşk türünde bir kişi, bir başka kişiyi sevdiğine karar verir ve ilişkiyi devam ettirir. Ancak bu ilişki yakınlık ve tutku unsurlarını içermez. Zamanla duygusal içerikler ve fiziksel çekim azalabilir.

Romantik Aşk (Yakınlık ve Tutku Unsurları): Bu türde, kişiler birbirlerini beğenir, fiziksel olarak çekici bulur ve romantik bir bağ hissederler. Bağlılık unsuru bu aşk türünde önemli değildir. Romantik aşk, gelecekte birlikte olmama durumu taşıyabilir, örneğin yaz aşkları.

Romeo ve Juliet'in yaşadığı aşk, romantik aşkın bir örneğidir. Her iki taraf da birbirine karşı tutkulu ve yakın hisler besler, ancak aşkları trajik bir sonla biter. Diğer aşk türlerinde de yakınlık, tutku ve bağlılık unsurları farklı kombinasyonlarla etkileşime girer. Arkadaşça Aşk (Yakınlık ve Bağlılık Unsurları): Uzun süreli arkadaşlık ilişkisine benzer. Bu aşk türünde tutku unsurundan pek söz edilmez. Birçok evlilik, tutku bittikten sonra arkadaşça aşka dönüşür. Birçok romantik aşk ilişkisi yıllar içinde arkadaşça aşk ilişkisine dönüşebilir; tutku ortadan kalkınca yerini arkadaşça yakınlık alır.

Aptalca Aşk (Tutku ve Bağlılık Unsurları): Genellikle filmlerdeki gibi bir aşktır. İnsanlar tanışır, âşık olur ve hemen evlenirler. Zamanla gelişen yakınlık unsuru göz ardı edilip, yalnızca tutkuya dayanarak bir bağlılık yaratılır. Bu aşk türünde insanlar, tutkuyu ilişkilerinin temeline yerleştirirler, ancak tutku azaldığında hayal kırıklığına uğralar. Buna bağlı olarak aptalca aşk, stresin oluşmasına da uygun bir ortam yaratır. Çünkü sadece tutku odaklı bir ilişki, diğer unsurlar görmezden gelindiği için sorun yaratmaktadır.

Mükemmel Aşk (Tutku + Bağlılık + Yakınlık Unsurları): Birçok insanın hayalini kurduğu aşk türüdür. Bu tür bir aşkı yaşamak da onu elde tutmak da zordur. Birçok aşk ilişkisinde bu tür bir aşk yaşamak için uğraşılmaz, daha çok kişi, kendisi için önemli olan ilişkilerde mükemmel aşkı en iyi şekilde yaşamak ister.

Aşksızlık: Üç unsurun hiçbirinin bulunmadığı aşk türüdür. Genellikle zorunlu olarak kurulan ilişkilerdir. Hatta arkadaşlık unsuru bile bu ilişkilerde yoktur.

Neticede, aşk ilişkilerinin iyiye gitmesi ya da ilişkilerde sorun yaşanması, Sternberg'e göre bu bileşenlerin birbiriyle olan uyumuyla yakından ilgilidir.

1.2.4.4. Lee'nin Aşk Kuramı

Literatürde Love Styles olarak da geçen bu kuram, Lee tarafından 1974'de geliştirilmiş olup, çok boyutlu aşk önermesidir. Lee, bu kuramda ele aldığı sevgi tarzlarını dairesel bir modelle anlatır (Hendrick, 2004, s. 362)

Lee'nin bu kuramında, aşkı üç temel birincil türe ayırmıştır: tutkulu aşk (eros), oyun gibi aşk (ludus) ve arkadaşça aşk (storge) (Büyüksahin vd., 2016, s. 70). Benzer şekilde, doğadaki üç temel renk olan sarı, mavi ve kırmızının karışımıyla diğer bütün renkler oluşturulur. Bu üç temel renk birbirine üstün değildir ve aynı şekilde üç birincil aşk türü de birbirine indirgenemez.

Lee'nin aşk türlerinin birleşimi şu şekildedir:

Tutkulu Aşk (Eros): Bu aşk türü romantik aşka denk gelir. Aşıklar, ilk görüşte aşka inanırlar, hızlıca aşık olurlar ve ilişki yıkıcı bir şekilde sona erer. Tek eşli ilişkiyi tercih ederler ve aşklarını bitirmeden başka bir ilişkiye geçmezler. Romantik aşkta partnerler birbirini memnun etmek için sürekli çaba gösterir ve iletişimde açık olmayı bekler.

Oyun gibi Aşk (Ludus): Bu aşk türünde ilişki oyun gibi görülür ve benmerkezci bir yaklaşım sergilenir. Bu kişiler en az çabayla en büyük ödülü elde etmeye çalışırlar. Birden fazla ilişkiye yatkındırlar ve vaatlerde bulunmayı sevmezler. İlişki sorunları yerine yeni birisini bulmayı tercih edebilirler. Bu tür aşk eğlenceli olabilir, ancak uzun süreli ilişkiler için uygun değildir.

Arkadaşça Aşk (Storge): Bu aşk türü, dostluk temelinde şekillenir ve karşılıklı ihtiyaçların giderilmesi odaklanır. Bu türde romantik bir aşk deneyimi yoktur. Rutin ve güvenli bir ilişki arayışındadırlar, fiziksel etkileşim önemli değildir. Birlikte etkinlikleri ve ilgi alanlarını paylaşmayı tercih ederler.

Lee'nin sınıflandırması, diğer araştırmacıların aşkı ele alış biçimleri ile uyumlu olduğu ve ilişkilendirilebileceği görülmektedir. Örneğin, Lee'nin tutkulu ve arkadaşça aşk türleri, Walster ve Walster'ın tutkulu aşk ve arkadaşça aşk sınıflandırmalarıyla örtüşmektedir. Aynı şekilde, Lee'nin sınıflandırması Sternberg'in yakınlık, tutku ve bağlılık unsurlarının ilişkilerdeki varlığını temel alan aşk sınıflandırması ile de uyum içindedir.

Lee'ye göre, hayatımız boyunca bu aşk türlerinden birini veya birden fazlasını deneyimleriz ve tercih ettiğimiz aşk biçimi, ilişkilerimiz arasında farklılık gösterebilir. İnsanlar, belirli bir aşk biçimi tercihiyle doğmazlar; yaşamları boyunca birden fazla tercihe sahip olabilirler. Aşk biçimleri, insanların zamanla öğrendiği aşk ideolojileridir ve tıpkı diğer ideolojiler gibi değişebilirler. Bir kişinin hayatı boyunca farklı aşk türlerini farklı derecelerde deneyimlemesi mümkündür (Büyüksahin ve Hovardaoğlu, 2004, s. 64-67). Aşk biçimini belirleyen şey ilişkidir ve aynı zamanda birden fazla aşk türünü içeren ilişkiler yaşamak da mümkündür. Lee'nin aşk sınıflandırması, diğer aşk kuramlarıyla uyum içinde olduğu ve aşkı çok yönlü bir şekilde ele aldığı için öne çıkar. Bu model, ilişkileri çok boyutlu bir şekilde analiz eder ve çeşitli duygusal deneyimleri sınıflandırarak ilişkilerdeki olumlu ve olumsuz yaşantıların anlaşılmasına yardımcı olur. Aşkın pek çok yönünü kapsadığı için ilişkilerdeki farklı duygusal deneyimlerin açıklanmasına olanak sağlar.

1.2.4.5. Rubin'in Aşk Kuramı

Rubin, sevgi ile hoşlanmanın farklı duygular olduğunu ve bu iki duygunun farklı düşünceler ve davranışlar içerdiğini ilk açıklayan kuramcılardan biridir. Ona göre, iki kişi arasındaki özel bir psikolojik süreç olan sevgi, üç önemli unsurun kesişme noktasında bulunmaktadır (Uğurlu, 2004, s. 120).

Bu üç unsur şunlardır:

- Aldırma-Önem Verme (Caring): Sevilen kişinin mutluluğunu kendi mutluluğuyla eşdeğerde isteme durumudur.
- Bağlanma (Attachment): Bir başkasıyla birlikte olma, fiziksel temas kurma, onaylanma ve korunma isteği ve gereksinimidir.
- Mahremiyet (Intimacy): İki kişi arasında yakın ve sırdaş iletişimle kendini ifade etme durumunu içeren ilişki biçimidir (Gidden, 2014, s. 9).
- Rubin, sevgi (love) ile hoşlanmanın (like) farklı duygular olduğunu belirtir. Sevgi, “bağlılık (attachment), şefkat (affection), önem verme (caring) ve sırdaşlık (intimacy)” unsurlarını içerirken; hoşlanma ise “olumlu değerlendirme (positive evaluation) ve benzerlik (similarity)” unsurlarını içerir. Rubin, romantik aşk ile hoşlanma duygusunu birbirinden ayırt edebilmek amacıyla 1970 yılında Sevgi Ölçeği (Love Scale) ve Hoşlanma Ölçeği (Like Scale) geliştirmiştir (Uğurlu, 2004, s. 120-121).

1.2.5. Aşka İlişkin Tutumlarla İlgili Yapılan Araştırmalar

Son yirmi yılda romantik ilişkiler ve aşka ilişkin tutumlar üzerinde araştırmacılar, çalışmalar yapmış, her biri farklı özellikler üzerinde durmuştur.

Çalışmamızda aşka dair oluşturulan tutumlara örnek teşkil etmesi amacıyla birkaç araştırmaya değinilecektir.

Aşk olgusu, en erken genellikle ergenlik döneminde başlamaktadır. Bu yüzden de birçok araştırmacı ergenlik çağındaki gençlerin üzerinde bazı araştırmalar yapmışlardır.

Örneğin, Ensign, Scherman ve Clark (1998), aile ve çocuk bağlanmasının aile içi çatışmayla, boşanmayla ve yakınlıkla ilişkisine baktıkları araştırmalarında, boşanmış ailelerin çocuklarının boşanmamış ailelerin çocuklarına göre romantik ilişkilerde daha düşük düzeyde yakınlık kurduklarını saptamışlardır (Mcdole ve Limke, 2008, s. 17).

Başka bir araştırmada ise Seiffge-Krenke (2003), 103 katılımcının yer aldığı bir araştırmayı 8 yıl boyunca yürütmüş ve yakın ilişkilere katkıda bulunan faktörleri incelemiştir. Araştırmada 13, 15 ve 17 yaşlarındaki bireylerin benlik kavramları, anne-baba ve aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla olan ilişkileri incelenmiş, bu özelliklerin 13, 15, 17 ve 21 yaşlarındaki romantik ilişkiler ve bu ilişkilerin nitelikleri açısından nasıl bir rol oynadığı değerlendirilmiştir. Sonuçlar, gelişim süreci içerisinde bireylerin flört ilişkilerinin süresinde ve niteliğinde farklılıklar olduğunu, aileden ve arkadaşlardan alınan destek ile benlik kavramının 21 yaşında romantik ilişkilere farklı şekillerde katkı sağladığını göstermiştir. Yani 13 yaşındaki benlik kavramının, 21 yaşındaki romantik ilişkinin tahmin edilmesine nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur (Madsen ve Collins, 2011, s. 1-2).

Aşk kuramları ile ilgili yapılan çalışmaların da gösterdiği gibi, Lee'nin aşk sınıflandırmasını bağlanma kuramı çerçevesinde ele alan Hazan ve Shaver, güvenli bağlanma modelinin tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk türleriyle, kaçınan bağlanma modelinin oyun gibi aşk, kaygılı-kararsız bağlanma modelinin ise sahiplenici aşk türüyle uyumlu olduğunu belirtmektedir. Genellikle güvenli bağlanma ile ilişki tatmini arasında pozitif bir ilişki olduğu düşünüldüğünde, tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk türlerinin daha yüksek ilişki tatmini sağlayacağını söylemek mümkündür.

Araştırmacılar, aşk konusunu irdelerken, tutum ve davranışları incelerken, aslında kadın ve erkekteki birçok duygu durumunu ele alarak belli sonuçlara varmaya çalışmışlardır. Bunlardan biri de Jerold Heiss'tir. Jerold Heiss tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, sadakat, iletişim, fedakarlık, itaat ve sorumluluk gibi kavramlar temel alınarak aşk ve rol tanımlamaları yapılmıştır. Bu araştırma, aşık olan erkekler ve kadınların farklı tutumları nedeniyle ilişkilerin etkilendiğini göstermiştir. Kadınlar, partnerleri ve ilişkilerinin kendilerinden önce gelmesi gerektiğine inanırken, erkekler daha çok kendileriyle ilgilenirler. Aşkın anlamı ve önemi, kadınlar ve erkekler arasında farklılık gösterdiği için cinsiyete dayalı bir ayrım söz konusudur. Bu nedenle, kadınlar ve erkekler farklı roller ve değerler temelinde tanımlanır ve bu farklı değerler etrafında farklı kimlikler oluştururlar (Smock ve Mannick, 2001, s. 4-5). Tutum ve davranışların oluşmasında, aşkın tanımlanması, aşka anlam yüklenmesi de önemlidir. Aşk terimi ve onun algılanmasıyla ilgili çalışma yapanlardan Mitchell'e göre, romantik aşk terimi, günlük kullanımda, duygular uyandıran, imgesel oyunları çağrıştıran, özel bir duygu durumuna

ve bir başkası ile beraberlik biçimine karşılık gelir (Wolak, Mitchell ve Finkelhor, 2003, s. 105-106). Romantik ilişkinin ve dolayısıyla aşkın toplumda değer görmemeye başlamasıyla birlikte, yeni ilişki biçimleri ortaya çıkmıştır. Eski dönemlerdeki aşklardan “büyük aşk” diye söz edilirken, günümüzde, romantik aşklar ve sonsuz aşkların olmadığı fark edilmektedir. Çünkü günümüz tüketim toplumunda, aşk da hızlıca tüketilen olgulardan biri olmuştur. Özellikle gençlerin yaşam hızıyla paralel olarak oluşan bu ilişki biçimleri, esasında üretim süreçleri ve tüketim bağlamındaki hızlıktan kaynaklanmaktadır (Wolak, Mitchell ve Finkelhor, 2003, s. 118).

Romantik ilişkiler ve aşk konularıyla ilgili olarak Türkiye’de yapılan çalışmalara baktığımızda, yurt dışındaki kadar kapsamlı ve çeşitli olmadığı göze çarpmaktadır. Gerek ergenlik çağındakilerin romantik ilişkileri gerekse yetişkinlerdeki romantik ilişkiler ile ilgili kapsamlı az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar incelendiğinde ele alınan konular kısaca şu şekildedir:

- Flört ilişkisinde gelecekte eş olacak kişide önemli görülen özellikler (Uraz, 1979),
- Flört ilişkisi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin nasıl olduğu (Çanakçı, 2000),
- Flört ilişkisinde eşlerin ilişki doyumu (Öner, 2001),
- Romantik ilişki yaşayan çiftlerin ilişki doyumları arasındaki ilişki (Curun, 2001),
- Üniversite öğrencilerinden yakın ilişki kuramayan ve kuranlar, bağlanma stilleri, yalnızlık, benlik saygısı, stres belirtileri ve stresle başa çıkma tarzları (Büyükşahin, 2001),
- Ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol (Eryılmaz, 2004)
- Cinsiyetçilik ve cinsiyet rolü yönelimi ile yakın ilişkilerde bağlanma ve yatırım modelinin bağlanma stilleri (Büyükşahin, 2006),
- Romantik ilişkilerde bağlanma ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişki (Bahadır, 2006),
- Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarıyla kişilik özellikleri arasındaki ilişki (Tüfekçi, 2008),
- Genç yetişkinlerin aşk biçemlerinin ve benlik tiplerinin; cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, ilişki süresi, ilişki statüsü ve benlik tiplerine göre karşılaştırılması (Ercan, 2008)
- Romantik ilişkilerin kişilik özellikleri açısından incelenmesi (Aydoğdu, 2010)
- Ergenlerin romantik ilişkilerini başlatma, sürdürme ve bitirme nedenlerinin incelenmesi (Gülden, 2011),

- Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar (Kılınçer, 2012),
- Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile romantik ilişki doyumları ve eşlerinin ilişki doyumlarına yönelik algıları (Özbiçer, 2013),
- Romantik ilişkilerde aldatma: Bağlanma boyutları, kişilik özellikleri ve ilişki bağlanımı (Müezzinoğlu, 2014),
- Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkilerin neler olduğu (Yüceol, 2016)
- Üniversite öğrencilerinde romantik kıskançlık ile romantik ilişki inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Utkan, 2016)
- Bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisinin ne olduğu (Soğancı, 2017) gibi konular ele alınmıştır.

Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, ergenlik dönemi romantik ilişkileri ve genel olarak romantik ilişkilerin çok sınırlı sayıda araştırmacı tarafından ele alındığı gözlemlenmektedir. Ancak son yıllarda bu tür araştırmaların sayısının arttığı da göze çarpmaktadır.

Aşka dair tutumlar incelendiğinde, aşk ve tüketim kavramlarının bir arada düşünüldüğü zaman, her aşkın bir sona erdiği bilinse de aşkın tüketilmeye ve tüketildikçe yeniden kazanılmaya yönelik bir yaklaşımın devam ettiği görülür. Başka bir deyişle, aşk artık romantik bir ideal olma özelliğini kaybetmekte ve giderek “sonsuz aşk” özelliğinden uzaklaşmaktadır. Çünkü günümüzde aşk, eski bir aşkın tüketildiği ve yeni bir aşkın yaşandığı, bu şekilde anlam kazandığı bir kavramdır (Odabaşı, 2004, s. 117).

Kısa süreli ilişkiler, günümüz toplumunun bir gerçeğini yansıtmaktadır ve bu gerçeğin altında yatan sosyal faktörlerin incelenmesi konuya daha fazla açıklık getirebilir. Yani, aşk toplumsal bir kavramdır ve gençlerin ve yetişkinlerin belleğinde birden fazla tanımı bulunabilir. Özellikle günümüz gençleri için aşk, diğer toplumsal ihtiyaçlar gibi sürekli olarak yenilenmeyi ve değişmeyi arzular. Bu değişim sık sık kısa süreli ve anlık ilişkilerin ortaya çıkmasının bir sonucudur. Bu nedenle, 21. yüzyıl aşkları postmodern aşklar olarak adlandırılmıştır. Bu durum, aşkın evliliğin temel taşı olmadığı fikrinin toplumda kabul görmeye başlamasının bir sonucudur. Romantik aşkın yerini tüketilen ilişkiler almış ve bu nedenle aşkın toplumsal rolü ve önemi giderek değişmeye başlamıştır. Bu nedenle aşka dair tutumlar da değişmiştir (Çabuklu, 2007, s. 91-92).

1.2.6. Aşkın Psikanalizi

Psikanalizi diğer terapi türlerinden farklı kılan psikanalizin kişinin acısına, onu analize getiren şikayetine yaklaşma şeklidir. Freud ve Lacan’a baktığımızda, belirti (semptom) yeni bir anlam kazanır. Psikanaliz, kişinin tekrar eden davranış örüntüsü ya da duygularında, bilinçdışı bir sorumluluğu olduğunu öne sürer (Aslantürk, 2018, s. 1).

Freud, insan bilincinin karmaşık yapısını inceleyerek, öznenin kendisi hakkında bildiğinden farklı, tam olarak denetleyemediği bir yüzeyi olduğunu açığa çıkarmıştır. Bu nedenle Yirminci Yüzyıl'ın ikinci yarısı “şüphe çağı” olarak adlandırılmıştır. Freud'un odaklandığı temel konu bilinçdışı olduğundan, psikanaliz yaklaşımı, geleneksel gözlem temelli ya da yanlışlanabilir metotlar yerine deneyime ve elde edilen sonuçların genellemelerine dayalı bir yöntem izler. Psikanalitik terapide, hastanın kendi hikayesini anlatmasına izin verilir ve terapist, hastanın anlatımındaki hikayeler ve kullandığı terimler üzerine yapılan yorumları temel alarak çalışır (Craib, 2001, s. 31).

Freud'a göre, cinsel dürtüler de dahil olmak üzere insanın içgüdüleri çocukluk döneminde gelişir ve kişiliğin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Gelişen temel içgüdüler, diğer insanlarla ilişkilerimizi de etkiler. Ancak bu içgüdüler kendi aralarında çelişkili olabilir ve bu da kültürel yaşamı karmaşıklığa sürükler (Tannenbaum ve Schultz, 2005, s. 362). Freud, yaşama gücünü aşk tanrıçası Eros'la özdeşleştirdiğinden, insanların medeniyete yönelten güçlerin aşk, cinsellik ve kendini koruma isteği olduğunu savunur.

Yine Freud'a göre, aşkın psikanalizinde, kişi ben idealini eşe yansıtarak aşkı oluşturur. Kişi, eşine ya da partnerine kendi 'ben'ine olduğu gibi davranış sergiler ve âşık olma durumu olduğunda narsistik libidonun belli bir kısmını eşine aktarır. Âşık olma durumunda, eş, ben ideali olan şeyin yerine geçer (Tannenbaum ve Schultz, 2005, s. 363).

1.2.7. Günümüzde Aşkın Anlamı ve Aşkın Tüketimi

Aşkın görünen yüzü, çoğumuzun bildiği gibi; dizlerin bağının çözülmesi, düşüncelere dalıp gitme, sadece onu düşünme, sürekli yanında olma isteği, kalp çarpıntısı, uykusuzluk, iştah azalması, yüz kızarması gibi birçok duygusal ve fiziksel belirtiyi içerir. Aşkın görünmeyen yüzünü düşünürken ise, “Aşkı başlatan şey nedir?” sorusu akla gelir. Başka bir deyişle, “Aşık olmak için karşı tarafın yakışıklı veya güzel olması ve çekici olması gerekliliği mi söz konusu?”.

Son dönemde yapılan bilimsel araştırmalar, çiftlerin aşkın başlangıcında fiziksel görünümünden ziyade ilk izlenimlerinin ve duygusal deneyimlerinin daha önemli olduğunu göstermektedir. Bu ilk karşılaşma anında, her iki taraf da birbirini çocukluk döneminde oluşturdukları ve bilinçaltına yerleşmiş olan ideal partner özellikleriyle karşılaştırır. Eğer bu ideal partner özellikleriyle uyum sağlanırsa, aşkın ilk kıvılcımları meydana gelir. Beynimizde veya bilinçaltımızda ideal partnerle ilgili net verilere sahip olmak mümkün değildir. Ancak her iki cinsiyet için de bazı kriterlerin, ilk karşılaşmada karşı cinsteki bir bireyi beğenmede önemli rol oynadığı kesindir.

Aşk ile ilgili tanımlar, kuramlar, psikolojik yaklaşımların haricinde bir de günümüzde algılanış biçimi vardır. Çünkü insan değişen bir varlıktır. Dolayısıyla kadın-erkek arasındaki ilişkiler aşkın yaşanma biçimi ya da aşka yüklenen anlam da değişmiştir. Bugünün ilişkilerine baktığımız zaman, ilişkilerin çabuk kurulup, çabuk tüketildiğini görüyoruz. Bu yüzden de ilişkilerde “tüketim” olgusu, günümüz aşk ilişkilerini değerlendirirken önem kazanmış olmaktadır. Her erkek ve kadın, birbirlerinin

hayatlarında ilk olmadıklarını bilerek; ama aşkı ilk kez yaşar gibi, yeniden başlayabilirler. Modern dünyada tatmin anı geçicidir, anlık bir zevki ifade eder. Arzuladığımız nesneyi elde ettiğimizde tatmin duygusu yaşasak da ardından başka bir nesneyi arzulamak isteği sürekli tatminsizliği beraberinde getirir (Bauman, 2012, s. 17-20).

Günümüzde ilişkiler sona erdikten sonra sıkça duyduğumuz “Üzülme, yenisi çıkar karşına” tesellisi, modern insanın yaklaşımını yansıtan bir anlayıştır. Bu ifade, arkadaşların birbirlerini ayırdıktan sonra teselli etmesinin bir yansımasıdır. Ticari anlamda “yeni” kavramıyla tanımlanabilir ve pazarlanabilir; ancak romantik aşkın yeni versiyonu olmaz, çünkü önceki versiyonlarının yerini alamaz. Bu bağlamda, romantik aşkın “modası” geçmiştir, çünkü aşk biricik, kesin ve tekrara tahammülü olmayan bir duygudur. “Ölüm bizi ayırana kadar” düşüncesi ve telkiniyle güçlenen romantik aşkın “moda” döngüsü sona ermiştir.

Aşkın bir diğer bileşeni olan tutku, aşırı bir düşkünlüğü ifade eder. Bu düşkünlük, derin bir hüznü de beraberinde getirebilirken, sonsuz bir mutluluğa da neden olabilir. Modern birey için tüketemediği herhangi bir şey yaşattığı yoksunluk hissi sonu gelmez bir hüznü tetikler. Ancak aşkına ulaştığında bu hüznün sona erer, yani tüketildiğinde. Bu süreçte neyin tüketildiği önemli değildir.

Herkesin aşkın kaynağı hakkında bir bilgisi vardır, ancak âşık olan kişi bu bilgiye sahip değildir. “Neden o adama/kadına âşıkısın?” sorusunu sordüğümüz birçok insan, muhtemelen bizi ikna edecek bir yanıt veremez. Bu nedenle, hiç beklemediğimiz bir anda karşılaştığımız bir nesneyi tüketme arzusu duyduğumuz gibi, bize çekici gelen bir insanla da beraber olup bu ilişkiyi tüketmek isteyebiliriz.

İnsanlar ilişkilerini sonlandırdıkça yalnızlaşırlar ve bu yalnızlık duygusundan kaçınmak için farklı medya kanallarına başvururlar. Günümüzde, insanların neye ihtiyaç duyduğu artık medya tarafından belirlenmekte ve kendi ihtiyaçlarının farkına varmayan bireyler, toplumda ya aktif ya da pasif bir tüketici rolü üstlenmektedirler (Bauman, 2012, s. 189). Özetle, tüketim çılgınlığının hüküm sürdüğü günümüzde aşk da bundan etkilenmiştir. Aşklar daha kısa süreli olmakta, bireyler kısa sürede birçok ilişki yaşayabilmektedirler.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Aşk, hayatın her anında günlük yaşantımızı etkileyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkar. Hem psikoloji hem de antropoloji alanındaki çalışmalar, aşkın etkileyici ve dönüştürücü özelliğine rağmen, literatürde yapılan araştırmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Literatürdeki bu eksiklikten hareketle aşk olgusu, yaş aralıkları 18-30, 31-45 ve 46 ve üzeri arasında değişen üç ayrı yaş grubundaki görüşmecilerden toplanan anlatılanların derlenmesi ve yorumlanması yoluyla incelenmiştir.

Bu yüzden de araştırma, Mersin’de’da yaşayan yaşları, 18-30, 31-45 ve 46 ve üzeri arasında değişen 25 kadın, 25 erkek olmak üzere, 50 görüşmeci ile sınırlıdır. Araştırmada elde edilecek olan veriler, görüşmecilerin verdiği cevaplarla; kullanılan yazılı literatür ve internet kaynaklarının doğruluğu ile sınırlıdır.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmadaki amaç, ilişkiler konusunda hazırlanmış, bilimsel kaynakların yerini almak değil, günümüzdeki romantik ilişkileri inceleyerek, aşk olgusunun nasıl değiştiğini, insanların aşk ve sevgiyi nasıl yaşadığı ve anlamlandığı kuşaklar arasında değişen yönüyle , ortaya koymaktır.

Başka bir ifadeyle, bu çalışma; aşk ilişkilerinin kuşaklar arasında meydana getirdiği kültürel farklılığı ortaya çıkarmak ve bu farklılıkların oluşmasında hangi unsurların olduğunu anlamayı amaçlamaktadır. Aşk kuramları incelenerek, kuşaklar arasında günümüzdeki anlayışın hangisine yakın veya hangisinden tamamen uzak kaldığı öğrenilmeye çalışılacaktır. Aşk konusu çok geniş kapsamlı olduğu için, bu araştırmada sadece jenerasyon farklılıklarından kaynaklanan ihtiyaçlar, istekler, arzuların neler olduğu araştırılmış, aşka bugün hangi anlamları yüklediğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Önemi

İnsanlar yaşamları boyunca birçok farklı kişiden etkilenebilir ve birçok kişiyi çekici bulabilirler. Ancak, yakın ilişki kurdukları kişiler daha sınırlı bir sayıdadır. Bireyler, ilk izlenim aşamasında benzerlik, çekicilik, beğeni, hoşlanma, kişisel özellikler ve genel bir sevgi duygusu gibi etkenler üzerinden derin ve anlamlı ilişkilere ilerlerler. Romantik ilişkilerin temelini oluşturan unsur, birbirine bağlılıktır. Bağlılık, bir kişinin düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının diğerini etkilediği bir durumu ifade eder ve bu durum beraberinde aşkı getirir.

Bu çalışmanın odak noktasını oluşturan ana tema, romantik ilişkilerde ortaya çıkan aşk duygusudur. Aşk, her bireyin yaşamında en az bir kez deneyimlediği veya deneyimlemeyi umduğu bir duygu olarak kabul edilir. Aşk olmadan, yaşamın eksik kaldığı düşünülebilir; bu duygu kolayca anlaşılmaya da tanımlanabilir, öğrenilebilir ve geliştirilebilir. Aşkın, insan yaşamının çeşitli yönleri gibi, farklı evrelerden geçerek olgunlaştığı ve evliliği güçlendirmek için gerekli bir niteliğe ulaştığı bilinmektedir. Bu olgunlaşma ve gelişme süreci, çiftlere rahatlık ve mutluluk sağlamakla kalmaz, aynı

zamanda evde, okulda ve iş yerinde başarıya ulaşmayı kolaylaştırabilir. Öte yandan, duyguların gelişmediği veya durağan kaldığı durumlar bireyde durgunluk, sıkıntı ve mutsuzluk kaynağı olabilir (Özabacı, 2004, s. 42-46).

Yavaş bir şekilde oluşan, kısmen duygusal temelli, insan yaşamının başlangıcıyla birlikte ortaya çıkan ve ömür boyu süren güçlü bir duygu olan aşk; cinsel çekim, çekicilik, arkadaşlık, dostluk, özen ve bakımın bir sentezi olarak kabul edilir (Özabacı, 2004, s. 51-53). Birey, kendi idealize ettiği hayallerini karşı tarafın özelliklerinde aramaya eğilimlidir ve bu durumda aşık olabilir. Bu bakış açısına göre, aşkın doğasında karşı tarafı mükemmelleştirme ve onun kusurlarını görmeme eğilimi vardır.

Aşk, biyolojik olarak kaçınılmaz bir gerçektir. İnsanlar sosyal varlıklardır ve başkalarıyla ilişki kurmak insan kaderidir. Aidiyet ihtiyacımız evrimsel olarak uygun bir davranıştır ve işbirliği, hayatta kalma şansını artırır. Bebeklik dönemimizde gelişen bağılılık, ileriki yaşlarda insanlar arası ilişkileri güçlendirir. Doğumdan kısa bir süre sonra sosyal tepkiler vermeye başlarız. Ancak en belirgin olanı sevgidir. Yaklaşık sekiz aylıkken, annemize ve babamıza doğru emeklemeye başlarız; onlardan ayrıldığımızda gözyaşları dökeriz. Tekrar bir araya geldiğimizde ise sarılırız. Sevgiye dayalı bağılılıkların çoğunda ortak olan bazı özellikler vardır: karşılıklı anlayış, destek alma ve verme, sevilen kişiyle birlikte olmanın değeri ve zevki. Ancak aşk, bunlara ek olarak belirli özelliklerle şekillenir: fiziksel sevgi, özel ve tek olma beklentisi, sevilen kişiye duyulan yoğun çekicilik.

Aşk, genellikle insanları en çok meşgul eden konulardan biri olmuştur. Ancak hiç kimse aşkla olan bu aşk ilişkisinin ne zaman başladığını bilmemektedir. Tarih boyunca düşünürler, insanların aşkı ararken bu kadar sürüklenmelerine sebep olan şeyin ne olduğunu merak etmişlerdir. İnsanlar niçin tekrar tekrar reddedilme acısına tahammül ederler? Bir eş için savaşıyor ve başarısız olmuş bir ilişkinin hayal kırıklığından dolayı acı çekerler? ya da bir başkasının aşkını kazanmak için bunca yolu kat ederler? İşte tüm bu sorular hepimizin hayatında kafamızın içinde yer almaya devam etmektedir.

Bu yüzden ve daha birçok nedenden ötürü, aşk, önemlidir. Bu çalışmanın teorik ve pratik açıdan bazı katkılar getireceği umulmaktadır. Bu çalışmada; genç ve yetişkinlerle yapılan görüşmelerde, onların aşka ilişkin tutumları dinlenmiş, farklı görüşler bir araya getirilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda görüşmeye katılanların sahip oldukları aşk tutumlarının neler olduğunun belirtilmesi, aşkta neyi tercih ettiklerinin önemi, geçmişte yaşanan olumsuz deneyimlerin kimilerini hata, kimilerinin de tercih olarak görmesi, gibi ilginç cevaplar verildiği için bu çalışma önem taşımaktadır.

Bunun yanı sıra, çalışmanın genç yetişkinlerin yakın ilişkilerinde sağlıklı iletişim ortamlarının oluşturulmasına katkı sağlama potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, gençlerin yakın ilişkiler bağlamında aşkla ilgili farkındalık seviyelerinin artırılmasına, uygun ego durumlarına göre tepkiler verilmesine yardımcı olabileceği ve gerekli danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin

sunulmasına rehberlik edebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, gelecekte yapılacak çalışmalara da katkı sağlaması muhtemel bir yaklaşım sunulmaktadır.

İnsanların istekleri, arzuları, beklentileri, tercihleri hatta kendi karakterleri ve hisleri bile zamanla değişebilir. Ancak aşkın, duygu bağlamında, farklı bir yeri vardır.

Aşk, değişir mi? Bunu da araştırmanın sonunda çözümlmeye çalışacağız.

2.3. Araştırmanın Problemi

Farklı kuşaklarda aşkın değişen anlamının farklılaşıp farklılaşmadığı araştırmanın temel problemidir. Aşkın anlamı ve ifadesi, zamanla kültürel, sosyal, ekonomik değişimlerle nasıl ve neden farklılaşmaktadır? Bu nedenle problemimiz aşkın zaman içinde neden ve nasıl değiştiğini anlamaya yönelik olabilir.

2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Literatürdeki bu eksiklikten hareketle aşk olgusu, yaş aralıkları 18-30, 31-45 ve 46 ve üzeri arasında değişen üç ayrı yaş grubundaki görüşmecilerden yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla verilerin toplanmasına, yorumlanmasına dayanmaktadır

Bu yüzden de araştırma, Mersin’de yaşayan yaşları, 18-30, 31-45 ve 46 ve üzerinde değişen 25 kadın, 25 erkek olmak üzere, 50 görüşmeci ile sınırlıdır. Araştırmada elde edilecek olan veriler, görüşmecilerin verdiği cevaplarla; kullanılan yazılı literatür ve internet kaynaklarının doğruluğu ile sınırlıdır.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Mersin İlinin Merkez İlçelerindeki yaşayan farklı yaş gruplarındaki erkek ve kadınların çalışmalar sınırlılığı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü sınırlı olabilir. Yeterli sayıda katılımcı olmaması, sonuçların genelleştirilebilirliğini etkileyebilir. Mersin’deki tüm kuşakları ve demografik grupları temsil edip etmediği bir diğer önemli sınırlılıktır. Katılımcıların soruları farklı şekillerde yorumlaması da bir sorun olabilir. Katılımcıların dürüst yanıtlar vermeyebileceği, görüşmeler ise zaman alıcı olmuştur. Katılımcıların gönüllü olarak araştırmaya katılmaları, yanıtların yanlı olmasına neden olabilir. Örneğin, aşk ve romantizm hakkında güçlü duyguları olanlar, daha fazla katılım gösterebilir. Araştırmanın verileri 2019 yılının mayıs-eylül aralığında toplanmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Farklı Kuşaklarda Aşkın Tanımı

Aşk, yaşa bağlı olarak değişiklik gösterebilen derin ve karmaşık bir duygudur. İşte yaş gruplarına göre aşkın bazı olası özellikleri vardır. Kırklı yaşlarda, deneyim ve bilgeliği daha ön plandadır. Bu yaş grubunda insanlar genellikle daha fazla hayat Aşk, genellikle kariyer ve aile sorumluluklarıyla dengelenir. Partnerler arasında destek ve anlayış önemlidir ve deneyimine sahiptir. Aşk daha az heyecanlı ve daha çok derin bir bağ ve ortaklık üzerine kuruludur. Kişiler kendilerini daha iyi tanır ve ne istediklerini daha net bilirler, bu da ilişkilerde daha fazla tatmin sağlar. Daha ileri elli yaş ve sonrasındaki yaşlara gelindiğinde; bu yaş grubunda insanlar, emekliliğe yaklaşıırken aşkı, birlikte kaliteli zaman geçirme ve ortak hedefler belirleme olarak görebilirler. Çocukların evden ayrılmasıyla çiftler, ilişkilerini yeniden keşfetme fırsatı bulabilirler. Fiziksel ve duygusal sağlık önem kazanır. Partnerler arasında karşılıklı destek ve bakım ön plana çıkar. Emeklilikle birlikte daha fazla boş zaman ve yeni hobiler keşfetme fırsatı doğar. Aşk, bu yeni aktiviteler ve birlikte geçirilen zamanla zenginleşebilir. Uzun yıllar süren ilişkilerde sadakat ve bağlılık önemli bir rol oynar. Partnerler arasında derin bir anlayış ve kabul vardır. Yalnızlık duygusunu azaltma ve birlikte olmanın verdiği güven, bu yaş grubunda aşkın önemli bir parçasıdır.

Her yaş grubunda aşk, bireylerin deneyimlerine, yaşam koşullarına ve kişisel değerlerine göre farklılık gösterebilir.

3.2. Farklı Kuşaklarda Aşkın Deneyimlemesi

İlk aşk deneyimi kişiden kişiye değişse de, genel eğilimler ve sosyal araştırmalar temel alınarak bazı ortak cevaplar tahmin edilebilir:

Çoğu insan ilk aşk deneyimini ergenlik döneminde, yani 14-18 yaşları arasında yaşamış olabilir. Bu yaşlarda okul veya mahalle ortamında birine duyulan ilk romantik hisler genellikle ilk aşk olarak kabul edilir. Bu tahminler genel eğilimlere dayanmaktadır ve bireysel farklılıklar her zaman mevcuttur. İlk aşk deneyimi, kişinin sosyal çevresi, kültürel yapısı ve bireysel gelişimine bağlı olarak değişebilir.

3.3. Farklı Kuşaklarda Aşık Olunan Partnerde Aranılan Özellikler

İnsanlar aşık oldukları partnerde aradıkları özellikler sorulduğunda verilen cevaplar genellikle birkaç ana tema etrafında toplanır. İşte kişilerin partnerlerinde sıklıkla aradıkları bazı özellikler:

1. Duygusal Bağ: Duygusal derinlik ve anlayış, erkekler için önemli bir özelliktir. Partnerlerinin kendilerini anlamalarını ve duygusal olarak desteklemelerini isterler.
2. Sadakat ve Güven: Sadakat ve güven, sağlam bir ilişkinin temel taşlarıdır. Bireyler, partnerlerinin sadık olmasını ve onlara güvenebileceklerini bilmek isterler.

3. Ortak İlgi Alanları: Ortak hobiler ve ilgi alanları, birlikte zaman geçirmenin ve bağ kurmanın önemli bir yoludur. İnsanlar, partnerleriyle paylaştıkları ortak ilgi alanlarının olmasını değerli bulurlar.
4. Çekicilik: Fiziksel çekicilik, ilk başta dikkat çeken faktörlerden biridir. Ancak bu, yalnızca dış görünüşle sınırlı değildir; kişinin kendine güveni ve karizması da çekiciliğin bir parçasıdır.
5. İletişim Becerileri: İyi iletişim, sağlıklı bir ilişki için esastır. Bireyler, partnerlerinin açık, dürüst ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmelerini isterler.
6. Espri Anlayışı: Ortak bir espri anlayışı ve birlikte gülmek, ilişkideki mutluluğu artırır. Erkekler, mizah anlayışının uyumlu olduğu partnerlerle daha mutlu hissederler.
7. Destekleyici ve Teşvik Edici Olma: Bireyler, partnerlerinin onları desteklemelerini ve teşvik etmelerini değerli bulurlar. Bu, hem kişisel hem de profesyonel alanlarda geçerlidir.
8. Bağımsızlık ve Kendine Güven: Bağımsız ve kendine güvenen bir partner, sağlıklı bir ilişki dinamiği oluşturur. Bireyler, kendi hayatını sürdürebilen ve kişisel hedefleri olan partnerleri takdir ederler.

Bu özellikler, genel eğilimler ve sosyal araştırmalara dayanmaktadır ve bireysel tercihler kişiden kişiye değişebilir.

3.4. Farklı Kuşaklarda Aşkın Süreleri

İnsanlarda aşkın süresi, bireyler, ilişkiler ve koşullara göre büyük farklılıklar gösterebilir. Aşkın doğası zamana göre evrildiğinden, belirli dönemlere ayrılarak incelenebilir:

1. Romantik ve Tutkulu Aşk (6 ay - 2 yıl): Genellikle ilişkinin başlangıcında, tutku ve yoğun duygusal bağların baskın olduğu dönemdir. Bu süre zarfında hormonlar (özellikle dopamin ve oksitosin) aşkı daha yoğun hissettirir. Aşk bu dönemde daha heyecan verici, güçlü ve fiziksel çekim üzerine kurulu olur.
2. Bağlılık ve Derin Aşk (2 - 5 yıl): İlk tutkulu dönemden sonra, ilişki daha sakin ve derin bir bağlanma dönemine geçer. Partnerler birbirini daha iyi tanır ve aşk, daha çok güven, arkadaşlık ve şefkate dayanır. Tutkulu aşk azalabilir, ancak daha kalıcı bir bağlılık ortaya çıkar.
3. Uzun Süreli Sevgi ve Ortaklık (5 yıl ve sonrası): Bu aşamada ilişki daha çok partnerler arasında kurulan güvene, bağlılığa ve birlikte geçirilen ortak yaşama dayalıdır. Aşk, birbirine karşı olan derin bir sevgi ve saygı etrafında şekillenir. Tutku bazen azalabilir, ancak sevgi daha çok dayanıklılık ve sadakatle beslenir.

4. Dönüşen Aşk: Bazı ilişkilerde aşk bir ömür boyu sürebilirken, bazılarında zamanla değişebilir ya da sona erebilir. Bazı çiftler için aşk, yaşamın farklı aşamalarında farklı şekillerde yeniden doğabilir.

İlişkilerde aşkın süresi, bireylerin kişisel tercihleri, duygusal olgunlukları, yaşadıkları zorluklar ve ilişkiye verdikleri emekle yakından bağlantılıdır. Aynı zamanda, aşkın süresi sadece romantik yönüyle değil, dostluk, ortak hedefler ve birbirine duyulan saygıyla da sürdürülebilir.

Kişilerde göre aşkın belli bir süresi olup olmadığına dair görüşler değişiklik gösterebilir, ancak genel eğilimler ve araştırmalara dayanarak bazı ortak noktalar belirtebiliriz:

1. Romantik Aşkın İlk Dönemi: Çoğu insan, aşkın ilk döneminde yoğun romantik duygular yaşar. Bu dönem, genellikle ilk 6 ay ile 2 yıl arasında sürer ve yoğun tutku, heyecan ve romantizm ile karakterizedir.
2. Aşkın Evrimi: İlişkilerdeki aşk, zamanla daha derin ve sakin bir sevgiye çevrilebilir. İlk dönemdeki tutku ve heyecan azalabilir, ancak yerini derin bir bağlılık, güven ve sevgi alır. Erkekler, bu dönemde partnerleriyle daha derin bir duygusal bağ kurarlar.
3. İlişki Dinamikleri: Aşkın süresi ve evrimi, ilişkinin dinamiklerine, partnerlerin uyumuna ve birlikte geçirdikleri deneyimlere bağlıdır. Erkekler, ilişkinin sürekliliğini ve aşkın devamını sağlamak için iletişim, anlayış ve çaba göstermenin önemli olduğunu düşünebilirler.
4. Yaşam Koşulları: Aşkın süresi, yaşam koşulları, stres faktörleri ve kişisel gelişim gibi dış etkenlerden de etkilenir. Bireyler, bu etkenlerle başa çıkma ve ilişkiyi sürdürme konusunda çeşitli stratejiler geliştirebilirler.
5. Bireysel Farklılıklar: Her bireyin aşkı yaşama ve ifade etme şekli farklıdır. Bu nedenle, erkekler arasında aşkın süresi ve niteliği konusunda geniş bir yelpaze vardır. Bazıları aşkın sonsuz olduğunu düşünürken, bazıları ise aşkın belirli bir süresi olabileceğini kabul edebilir.

Sonuç olarak, aşkın belli bir süresi olup olmadığı kişisel deneyimlere ve ilişki dinamiklerine bağlıdır. Genellikle aşk, zamanla evrilir ve farklı biçimlerde kendini gösterir.

3.5. Farklı Kuşakların Aşk Yaşadığı Andaki Değişimleri

40'lı, 50'li ve 60'lı yaşlardaki bireyler aşık olduklarında yaşadıkları değişiklikler, hayat deneyimleri ve yaşları nedeniyle farklılık gösterebilir. İşte bu yaş gruplarındaki erkeklerin aşık olduklarında yaşayabilecekleri olası değişiklikler:

Bu yaş grubundakiler, gençlik yıllarındaki aşk deneyimlerine kıyasla daha olgun ve dengeli duygular yaşayabilirler. Romantizmin yanı sıra, ilişkinin uzun vadeli sürdürülebilirliğine de odaklanırlar. Sorumluluk ve Kariyer: Aşk, genellikle kariyer ve aile sorumluluklarıyla dengelenir.

Bireyler, partnerleriyle birlikte bu sorumlulukları paylaşma ve destek olma konusunda daha isteklidirler. Kendini Tanıma: Kendi istek ve ihtiyaçlarını daha iyi bilen erkekler, ilişkilerinde daha gerçekçi ve tatmin edici bir yaklaşım sergilerler. Kendi sınırlarını ve güçlü yanlarını daha iyi anlarlar.

Bu yaşta erkekler, partnerleriyle ortak hedefler belirleyerek birlikte ilerlemeyi önemserler. Finansal istikrar, çocukların eğitimi veya ortak hobiler gibi konular üzerinde yoğunlaşabilirler.

18-30 yaş arasındaki kuşaklarda aşık olduğunda yaşanan değişimler, toplumsal, teknolojik ve kültürel etkenlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. İşte bu yaş grubunda aşık olunduğunda yaşanan bazı genel değişimler:

Aşık olan bireyler genellikle daha yoğun duygusal deneyimler yaşarlar. Bu, mutluluk, heyecan ve enerjide artışa neden olabilir. Özellikle yeni bir ilişkiye başladığında, ilişkiyle ilgili kaygılar ve belirsizlikler ortaya çıkabilir. Partnerlerine duygusal olarak daha bağlı hissedebilirler ve onlarla daha fazla zaman geçirmek isteyebilirler. Aşık olan bireyler, zamanlarını daha fazla partnerleriyle geçirdikleri için arkadaş çevrelerinde bazı değişiklikler olabilir. Partnerleriyle birlikte yeni sosyal aktiviteler ve hobiler edinebilirler. Aileleriyle olan ilişkilerde de değişimler olabilir, özellikle aileye partnerin tanıtılması gibi durumlar söz konusu olduğunda. Aşık olan bireyler, partnerlerine daha çekici görünmek isteyebilirler ve bu nedenle görünüşlerine daha fazla özen gösterebilirler. Partnerleriyle sürekli iletişim halinde olma isteği artabilir, bu da mesajlaşma ve sosyal medya kullanımında artışa neden olabilir.

3.6. Aşk ve Evliliğin birbiriyle ilişkisi

Aşk ve evlilik arasındaki ilişki karmaşıktır ve bireysel deneyimlere, kültürel değerlere ve kişisel inançlara bağlı olarak değişir. İşte bu iki kavramın erkekler için nasıl ilişkili olabileceğine dair bazı genel bakış açıları:

Aşk ve Evlilik Arasındaki İlişki:

1. **Aşkın Temeli:** Birçok insan için evlilik, aşkın doğal bir uzantısı olarak görülür. Aşık oldukları kişiyle hayatlarını birleştirme arzusu, evliliğe olan isteği tetikleyebilir.
2. **Bağlılık ve Kararlılık:** Aşk, bağlılık ve kararlılık duygularını güçlendirir. Bu duygular, evlilikte uzun vadeli bir ortaklık kurma arzusunu destekler.
3. **Ortak Hedefler:** Aşk, çiftlerin ortak hedefler belirlemesini ve birlikte bir gelecek planlamasını kolaylaştırır. Evlilik, bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için resmi bir çerçeve sunar.
4. **Duygusal Güvenlik:** Aşk, duygusal güvenlik ve destek sağlar. Bu güvenlik, evlilikte daha derin bir bağ kurmayı ve zorluklarla başa çıkmayı kolaylaştırır.

Kültürel ve Toplumsal Etkiler:

1. Gelenek ve Beklentiler: Birçok kültürde, aşk ve evlilik birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Aşık olan çiftlerin evlenmesi, sosyal normlar ve gelenekler tarafından teşvik edilir.
2. Aile ve Toplum Baskısı: Aşkın evlilikle sonuçlanması, aile ve toplum tarafından beklenen bir sonuç olabilir. Kişiler, bu beklentileri karşılamak için evlenme kararı alabilirler.

Bireysel Farklılıklar:

1. Kişisel İnançlar ve Değerler: Her erkeğin aşk ve evlilik konusundaki görüşleri farklıdır. Kimi erkekler için aşk, evlilik olmadan da tatmin edici olabilirken, kimileri için evlilik aşkın tamamlayıcı bir unsurdur.
2. Geçmiş Deneyimler: Geçmişte yaşanan ilişkiler ve deneyimler, insanların aşk ve evlilik konusundaki tutumlarını şekillendirir. Örneğin, önceki evliliklerde yaşanan tecrübeler, gelecekteki ilişkilerdeki beklentileri etkileyebilir.

Sonuç olarak, erkekler için aşk ve evlilik genellikle birbiriyle ilişkilidir, ancak bu ilişkinin doğası bireysel ve kültürel faktörlere bağlı olarak değişir. Aşk, evliliğin temel bir unsuru olabilir, ancak her erkek için aşk ve evlilik arasındaki bağlantı farklı şekillerde ifade edilebilir.

3.7. Farklı Kuşaklarda Aşkın Sürekliliği

Aşkın sürekliliği, farklı yaş gruplarındaki insanlar için çeşitli faktörlerle şekillenir. 18-30, 31-45 ve 45 üzeri yaş gruplarında aşk ve romantik ilişkilerde farklı dinamikler ve öncelikler söz konusudur. İşte bu yaş gruplarındaki aşkın sürekliliğine dair genel bir bakış:

18-30 Yaş Grubu

Bu yaş grubunda insanlar genellikle kimliklerini keşfetme, kariyerlerini kurma ve bağımsızlık kazanma süreçlerindedir. Aşk ve romantik ilişkiler genellikle yoğun, tutkulu ve keşif doludur.

Deneyim ve Keşif: Genç yetişkinler, romantik ilişkilerde farklı deneyimler yaşamak ve kendi romantik ihtiyaçlarını keşfetmek isterler. Bu dönemde ilişkiler genellikle daha kısa süreli ve değişkendir.

Kariyer ve Eğitim: Bu yaş grubu, genellikle kariyerlerine ve eğitimlerine odaklanır. İlişkiler bu hedeflerle dengelenmeye çalışılır.

Teknoloji ve Sosyal Medya: Online tanışma uygulamaları ve sosyal medya, bu yaş grubundaki ilişkilerde önemli bir rol oynar. İletişim ve etkileşim biçimleri, dijital platformlar aracılığıyla sıkça şekillenir.

Bağılılık ve Evlilik: Evlilik veya uzun süreli ilişki kararı bu yaş grubunda daha az yaygındır. Gençler genellikle daha uzun süre bekar kalmayı tercih edebilirler.

31-45 Yaş Grubu

Bu yaş grubundaki insanlar genellikle kariyerlerinde daha yerleşik hale gelir ve romantik ilişkilerde daha fazla istikrar arayışında olurlar.

Uzun Süreli İlişkiler ve Evlilik: Bu yaş grubunda insanlar genellikle uzun süreli ilişkiler veya evlilikler kurarlar. Evlilik, aile kurma ve çocuk sahibi olma gibi konular ön plana çıkar.

Kariyer ve Aile Dengesi: Kariyer ve aile hayatını dengeleme çabası bu yaş grubunda yaygındır. Romantik ilişkiler, genellikle iş ve aile sorumluluklarıyla uyumlu bir şekilde yürütülmeye çalışılır.

İletişim ve Bağlılık: İlişkilerde iletişim ve duygusal bağlılık önem kazanır. Bu yaş grubundaki insanlar, genellikle daha olgun ve derin bir bağ arayışında olurlar.

Boşanma ve İkinci Şanslar: Boşanma veya uzun süreli ilişkilerin sona ermesi durumunda, bu yaş grubundaki insanlar yeni romantik ilişkilere başlama konusunda daha temkinli olabilirler.

45 Yaş Üzeri

Bu yaş grubundaki insanlar, genellikle yaşam deneyimleri ve geçmiş ilişkilerden edindikleri derslerle daha olgun bir aşk anlayışına sahiptir.

İkinci Bahar: Boşanmış veya dul olan kişiler, bu yaşlarda yeni bir romantik ilişki arayışına girebilirler. Bu ilişkiler genellikle daha bilinçli ve olgun olur.

Emeklilik ve Boş Zaman: Emeklilik veya çocukların evden ayrılması gibi yaşam değişiklikleri, romantik ilişkilere daha fazla zaman ve enerji ayırma fırsatı sunar.

Sağlık ve Destek: Bu yaş grubundaki ilişkilerde sağlık ve duygusal destek önemli bir rol oynar. Partnerler, birbirlerine karşı daha fazla anlayış ve destek sunma eğilimindedir.

İletişim ve Ortak İlgi Alanları: İlişkilerde ortak ilgi alanları ve hobiler önemli hale gelir. Partnerler, birlikte kaliteli zaman geçirmeye ve ortak etkinliklerde bulunmaya özen gösterirler.

Her yaş grubunda aşkın sürekliliği, bireylerin yaşam deneyimlerine, kişisel değerlerine ve ilişkilerden beklentilerine göre değişir. Ancak, her dönemde aşk ve romantik ilişkiler, insan hayatında önemli bir yere sahip olmaya devam eder.

3.8. Farklı Kuşaklarda Platonik Aşk

Platonik aşk, özellikle 18-50 yaş arası farklı kuşaklar arasında çeşitli şekillerde algılanır ve yaşanır. 40'lı, 50'li ve 60'lı yaşlarda aşkın platonik olarak yaşanması mümkündür. Platonik aşk, romantik ve cinsel bir ilişki yerine derin bir duygusal bağ ve arkadaşlık temelinde gelişen bir aşk türüdür.

18-30arası kuşak, platonik aşkı genellikle sosyal medyanın etkisi altında deneyimler. Arkadaşlık ve romantik ilişkiler arasındaki sınırlar daha geçirgen olabilir ve bu kuşak, duygusal bağlılıkları daha esnek ve açık bir şekilde ifade etme eğilimindedir.

31-45 arası kuşak, dijital ve yüz yüze iletişim yöntemlerini harmanlayarak platonik ilişkilerini sürdürür. Kariyer, eğitim ve kişisel gelişim odaklı olduklarından, duygusal destek sağlayan platonik bağlar onlar için önemli olabilir.

45 ve üzeri kuşak ise platonik aşkı daha geleneksel değerler çerçevesinde değerlendirir. Uzun süreli dostluklar ve derin duygusal bağlar bu grupta yaygındır. Platonik ilişkiler, genellikle yaşam deneyimlerinin ve ortak değerlerin paylaşımı üzerine kuruludur.

Aşkın platonik olarak yaşanması mümkündür. Platonik aşk, romantik ve cinsel bir ilişki yerine derin bir duygusal bağ ve arkadaşlık temelinde gelişen bir aşk türüdür.

3.9. Farklı Kuşaklarda Aşk ve Cinsellik Arasındaki İlişki

Aşk ve cinsellik arasındaki ilişki karmaşıktır ve bireysel deneyimlere, kültürel normlara, kişisel inançlara ve ilişki dinamiklerine bağlı olarak değişebilir. Ancak genel olarak aşk ve cinsellik arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. İşte bu ilişkinin bazı yönleri:

Ortak Noktalar:

1. **Duygusal Bağ:** Hem aşk hem de cinsellik, duygusal bağ ve yakınlık gerektirir. Birçok insan için cinsel ilişki, aşkın fiziksel bir ifadesidir ve duygusal bağı güçlendirebilir.
2. **Fiziksel Yakınlık:** Aşk ve cinsellik, fiziksel yakınlığı ve dokunmayı içerir. Dokunma ve fiziksel temas, oksitosin gibi bağlayıcı hormonların salınımını tetikleyerek duygusal bağı artırabilir.
3. **Tatmin ve Mutluluk:** Hem aşk hem de cinsellik, insanlar için tatmin ve mutluluk kaynağı olabilir. Romantik bir ilişki içinde cinsel tatmin, genel ilişki memnuniyetini artırabilir.

Farklılıklar:

1. **Bağımsız Varlıklar:** Aşk ve cinsellik bağımsız varlıklar olarak da deneyimlenebilir. Bir ilişkide aşk olabilir ama cinsellik olmayabilir veya tam tersi.
2. **Farklı Motivasyonlar:** Aşk genellikle duygusal bağ, anlayış ve bağlılık üzerine kurulu iken, cinsellik daha çok fiziksel arzular ve ihtiyaçlar tarafından motive edilebilir. Ancak, her iki unsur da birbirini tamamlayabilir ve bir arada var olabilir.
3. **Kültürel ve Bireysel Faktörler:** Farklı kültürler ve bireyler aşk ve cinselliği farklı şekillerde algılar ve yaşar. Bazı kültürlerde cinsellik aşkın ayrılmaz bir parçası olarak görülürken, diğer kültürlerde bu iki unsur daha ayrı tutulabilir.

Aşk ve Cinsellik Arasındaki Etkileşim:

1. İlk Dönemler: İlişkilerin ilk dönemlerinde, aşk ve cinsellik genellikle yoğun ve iç içedir. Bu dönemlerde çiftler arasında yüksek düzeyde tutku ve fiziksel çekim olabilir.
2. Uzun Vadeli İlişkiler: Zamanla, uzun vadeli ilişkilerde aşk ve cinsellik değişebilir. Cinsel arzular dalgalanabilirken, duygusal bağ ve bağlılık genellikle derinleşir. Bazı çiftler, uzun yıllar süren ilişkilerde cinselliği canlı tutmanın yollarını arar.
3. Duygusal ve Fiziksel İhtiyaçlar: Aşk ve cinsellik, hem duygusal hem de fiziksel ihtiyaçları karşılayabilir. Duygusal destek, güven ve anlayış, cinsel ilişkiyi daha tatmin edici hale getirebilir.

İlişki Kalitesi:

1. Karşılıklı Anlayış ve İletişim: Hem aşk hem de cinsellik, iyi iletişim ve karşılıklı anlayış gerektirir. Partnerler arasındaki açık ve dürüst iletişim, her iki alanın da tatmin edici olmasını sağlar.
2. Bağlılık ve Sadakat: Aşk ve cinsellik, ilişkide bağlılık ve sadakat duygularını güçlendirebilir. Birbirine sadık olan ve bağlılık gösteren çiftler, hem duygusal hem de fiziksel düzeyde daha tatmin edici ilişkiler yaşayabilirler.

Sonuç olarak, aşk ve cinsellik arasında yakın bir ilişki vardır, ancak bu ilişki bireysel ve kültürel faktörlere göre değişiklik gösterebilir. Her iki unsur da sağlıklı ve tatmin edici bir ilişki için önemli olabilir, ancak her bireyin ve çiftin bu konudaki deneyimi ve bakış açısı farklıdır.

3.10. Farklı Kuşaklarda Aşkın Rengi

İnsanlarda aşkın rengi, kişisel deneyimlere, duygulara ve kültürel bağlamlara göre değişebilir, ancak genellikle farklı renkler aşkın çeşitli yönlerini sembolize eder: Kişiler ,aşkın belli bir rengi olup olmadığını sorduğumuzda, genellikle şu tür cevaplar alabiliriz:

Kırmızı:

Tutku ve Heyecan: Birçok erkek, aşkın kırmızı renkle ilişkilendirileceğini düşünebilir çünkü kırmızı renk, tutku, enerji ve heyecanı simgeler. Bu renk, aşkın yoğun duygularını ve romantizmini yansıtır.

Pembe:

Romantizm ve Hassasiyet: Bazı erkekler, aşkı pembe renkte görebilir. Pembe, romantizm ve duygusal hassasiyeti temsil eder. Bu, aşkın nazik ve şefkatli yönlerini yansıtabilir.

Beyaz:

Safılık ve Masumiyet: Beyaz renk, bazı erkekler için aşkın saflığını ve masumiyetini simgeler. Özellikle başlangıçtaki temiz ve dürüst duyguları ifade edebilir.

Mor:

Derinlik ve Gizem: Mor renk, bazı erkekler için aşkın derinliğini ve gizemini temsil edebilir. Bu renk, aşkın karmaşıklığını ve ruhsal yönlerini yansıtabilir.

Sarı veya Altın:

Mutluluk ve Değer: Sarı veya altın renk, mutluluk ve değerli bir aşkı temsil edebilir. Aşkın neşe, sıcaklık ve kalıcılığını ifade edebilir.

Bu yanıtlar, erkeklerin aşkı algılama biçimlerine, kişisel deneyimlerine ve kültürel arka planlarına bağlı olarak değişebilir. Genellikle, kırmızı renk aşkın en yaygın ve güçlü sembollerinden biri olarak görülür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanoğlu var olduğundan beri aşk da var olmuştur. Tarih boyunca, toplumlara, olaylara, kültürlere, dinlere göre farklı farklı tanımlanan aşk, yüzyıllardır insan hayatının bir parçası haline gelmiştir. Aşkın tanımının çeşitli olması, onun geniş ve tekdüze olmayan bir duygu durumu olmasından kaynaklanmaktadır.

Üzerine kitapların, şiirlerin, şarkıların yazıldığı, tartışmalara konu olan, insanoğlunun her daim kafasını kurcalayan ve karıştıran aşk'ın günümüzdeki anlamı bu çalışmada ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Eskilerin “Unutulmaz, vazgeçilmez, imkânsız, sonsuz” gibi ifadelerle anlamlandırdığı aşk, günümüz gençleri için, “ulaşılması kolay, çabuk vazgeçilen ve hızlı tüketilen” bir kavram halini almıştır. Çünkü her şeyin hızlı yaşandığı toplumlarda artık insanlar, aşkın hızına da yetişmeye çalışmaktadır. Hayat artık daha hızlı ve tempoludur, hayatın ritmine ayak uydurmak değişikliklere de açık olmayı zorunlu kılmıştır. Aşk da bu değişimlerin merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla aşk, artık, hızlıca tüketilen ve yerine hızlıca bir yenisinin konulduğu duygu haline gelmiş; hatta duygu niteliğinden çok günümüzde tüketim pazarında bir meta olmaya yüz tutmuştur.

Aşkın ne yazık ki, tüketilebilir bir kavram olması, ‘unutmak’ eyleminin de eskisi kadar zor olmadığı fikrini karşımıza çıkarmıştır. “Ölümsüz aşklar” kavramı yerini yeni bir deyim olan “Tek gecelik aşklar” a bırakır olmuştur. Aramızdaki birçok kişi için hala büyük aşk, sonsuz aşk devam ediyor olabilir, ancak bu durum günümüz temposu ve birçok şeyin hızla tüketilmesi karşısında aşk algısının da farklılaştığı gerçeğini değiştirmez.

Çünkü artık günümüz insanı için alternatifler eskiye oranla fazladır. Alternatifler fazla olduğu için de vazgeçmenin kolaylaşması aşkın geçiciliğini meşrulaştırmıştır. Bir yerden sonra, toplumsal şartlar da bunu gerekli kılmaktadır.

Bugün, romantik ilişkiler bağlamında aşklar, çabuk başlamakta ve çabuk sona ermektedir. Bitmek üzere olan bir ilişkinin devamını istemek, peşinde koşmak, kişiye artık zaman kaybettirmektedir. Bu yüzden de eğer ilişkide bir şeyler yolunda gitmiyorsa, “İlişimize ara verelim” cümlesi daha sık kullanılır olmuştur.

Aşkın anlamının değiştiği, dinlediğimiz şarkıların sözlerine de yansımıştır.

Örneğin Zeki Müren'in “Gitme, sana muhtacım” sözlerine, günümüz pop müzik şarkıcılarından Emre Aydın, “Git, gideceksen bekleme, farklı değilsin sen de” cevap verir gibidir. Bugünün değişen dünyasında şarkı sözlerine başka örnekler de vermek mümkündür. Şöyle ki;

“Beni benden alırsan, seni sana bırakmam”

“Sevgilimi koluma takarım, Bebek'te iç beş tur atarım”

“Toz pembe hayaller vardı, pembesi gitti, tozu kaldı”

“Aramazsan arama, zaten merhem olmazsın içimdeki yarama” gibi onlarca şarkı sözü, ilişkilerin değiştiğini, insanların umursamazlığını anlatmaktadır.

Yukarıda sayılanlara benzer birçok şarkı sözü, aşkın hemen gelip hemen geçebilecek bir duygu olduğunu doğrulamaktadır. Genellikle bugünün aşklarının uzun bir geleceği yoktur. Şarkılara göre, artık biten aşka kimse üzülmez, hemen başkası bulunmalıdır. Hayat, kalındığı yerden yeni bir sevgili ile devam edilmelidir. Bugün üzerine tartıştığımız aşk bitmiş değildir, çünkü hala üzerinde konuşulmaktadır. Ancak aşk değişmiştir. Bunun sebebi ise, sosyal ilişkilerimizin değişmiş olmasıdır.

Çalışmada ulaşılmak istenen, aşkın gerçekten anlamının değişmiş olduğunu doğrulamak; toplumsal değişimlerden aşkın da nasibini almış olduğunu vurgulamaktır.

Aşka, sevgiye verilen değer azaldıkça insanların birbirine duydukları saygı ve sevgi de azalmıştır. İnsani duygulardaki bu tüketim, her şeyin öneminin kaybolduğu toplumda yaşadığımızı bir kez daha bizlere hatırlatmıştır.

KAYNAKLAR

- Acıman, E. (2009). *Kadın Doğmak Kadın Olmak*. Remzi Kitabevi.
- Aslantürk, P. (2018). Psikanalizin sonu, 13 Şubat 2018 tarihinde <https://www.pinararslanturk.com/single-post/2018/02/08/Analizin-Sonu>. adresinden alınmıştır.
- Atak, H. ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Atalay, D. (2004). Aşkın kaynağı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32, 108-110.
- Aydoğdu, İ. (2010). *Romantik ilişkilerin kişilik özellikleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygu durumunu düzenleme arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Baldan, G. A. ve Akış N. (2017). Flört şiddeti. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-44, Bursa.
- Bauman, Z. (2012). *Akışkan Aşk İnsan İlişkilerinin Kırılganlığına Dair*, (I. Ergüden, Çev.), Versus Yayınları.
- Bilecen, N. (2007). *Yakın ilişkilerde stres ve stresle başa çıkma: Yatırım modeline göre bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Bilgin, N. (1996). *İnsan İlişkileri ve Kimlik*. Sistem Yayıncılık.
- Broom, G. M., Casey, S. ve Ritchey, J. (1997). Toward a concept and theory of organization public relationships. *Journal of Public Relations Research*, 9(2), 83-98.
- Büyükaşahin, A. (2001). *Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Büyükaşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dönmez, A., Büyükaşahin, A., Taluy, N., Başer, I., & Güler, M. (2009). *Yakın İlişkiler Psikolojisi*. Nobel Yayın Dağıtım Tic..
- Coward, R. (1993). *Kadınlık Arzuları*. Ayrıntı Yayınları.
- Craib, I. (2001). *Psikanaliz Nedir?* Say Yayınları.
- Curun, F. (2001). *The effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Curun, F. (2004). Tutkulu ve arkadaşça aşk. *Türk Psikoloji Dergisi*, (32), 116-120.
- Çabuklu, Y. (2007). *Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik*. Everest Yayınları.
- Çanakçı, M. (2000). *The relationship between dating and self-esteem* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Çetin, F. (2008). *Kişilerarası ilişkilerde kendilik algısı, kontrol odağı ve kişilik yapısının çatışma çözme yaklaşımları üzerine etkileri: Uygulamalı bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu.
- Durmazkul, A. D. (1991). *Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin eş seçimi tercihleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Ercan, H. (2008). *Genç yetişkinlerin aşk biçimleri ve benlik tipleri* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Eryılmaz, A. (2004). *Ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Giddens, A. (2014). *Mahremiyetin Dönüşümü-Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm*. (3. Basım) Ayrıntı Yayınları.
- Güliden, Ç. (2011). *Ergenlerin romantik ilişkilerini başlatma, sürdürme ve bitirme nedenlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Ankara Üniversitesi.
- Gürcan, T. (2015). *İlişkisel belirsizlik: İlişki doyumu, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ve çatışma çözme tepkileri arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Hatfield, E. ve Rapson, R. (1996). *Love and Sex, Cross-Cultural Perspectives*. Allyn and Bacon.
- Hendrick, S. S. (2004). *Understanding Close Relationships*. Pearson Education.
- Hovardaoğlu, S. ve Büyüksahin, A. (2004). Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin aşk biçimleri kapsamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19, 59-72.
- İmamoğlu, S. E. (2009). *Kişilerarası İlişkiler*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Kalkan, M. ve Yalçın, İ. (2012). *Evlilik öncesi dönem ve romantik ilişkiler*. M.Kalkan ve Z. Hamamcı. (Ed.) Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma. (s.1-7). Anı Yayıncılık
- Karadağ, T. F., Kaygusuz C., Sardoğan E. M. (2006). İnsan ilişkileri beceri eğitimi programının üniversite öğrencilerinin denetim odağı düzeylerine etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Karaosmanoğlu, A., Şaşıoğlu, M. ve Azizlerli, N. (2016). *İlişkiler: Başlatmak – Sürdürmek – Bitirmek*. Psikonet Yayınları.
- Kendall, D. (2011). 10 Şubat 2018 tarihinde <http://www.andychinart.com/sociology-in-our-times.pdf> , adresinden alınmıştır.
- Kılınçer, A. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kılınçer, A. S. ve Tuzgöl Dost, M. (2013). Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 4(1), 15-32.
- Kipnis, L. (2007). *Aşka Hayır*. Kapital Medya Hizmetleri.
- Kipnis, L. (2001). Love in the 21st century: Against love. 12 Şubat 2018 tarihinde <http://www.nytimes.com/2001/10/14/magazine/love-in-the-21st-century-against-love.html>, adresinden alınmıştır.
- Madsen, S. D. ve Collins, W. A. (2011). The salience of adolescent romantic experiences for romantic relationship qualities in young adulthood. *Journal of Research on Adolescence*, 21(4), 789-801. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2011.00737.x>.
- Mcdole, M. ve Limke, A. (2008). Extended family support: Making a difference in the attachment styles of adult children of divorce. *Journal of Scientific Psychology*, May 2008, (pp.17-24).
- Müezzinoğlu, S. (2014). *Romantik ilişkilerde aldatma: bağlanma boyutları, kişilik özellikleri ve ilişki bağlanımı* [Yayımlanmamış doktora tezi] Gazi Üniversitesi.
- Odabaşı, Y. (2004). *Post Modern Pazarlama*. Mediacat Kitapları.
- Öner, F. (2001). *Görücü usulü ve flört yoluyla evlenen kadınların, evlilik doyumlarının ve aşka dair tutumlarının karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Özabacı, N. (2004). *Evlilik Öncesi İlişkiler-Evlilik Okulu*. Remzi Kitabevi.

- Özbiçer, Ş. (2013). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile romantik ilişki doyumları ve eşlerinin ilişki doyumlarına yönelik algıları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası ilişkilerde güç: Çok boyutlu bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 113-144.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. PDREM Yayınları.
- Özkoçak, Y. ve Tavuz, A. (2014). Erkeğin ve kadının birbirlerini ötekileştirmesi: Bir erkek bir kadın dizi örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, 6, 187-201.
- Özteke, İ. H. (2015). *Bağlanma, eş seçiminde sınırlandırıcı inançlar ve beden imgesi baş etme stratejilerinin romantik ilişkilerde mükemmeliyetçiliği yordaması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Pala, İ. (1995). *Aşk – “Ah Minel Aşk”, Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Patterson, D. (1983). *Confussion, library of congress cataloging in publication data* Tolstoy, Leo, (1828-1910), 2. Faith, W. W. Norton & Company Ltd. WCIA IPU.
- Philips, A. (1997). *Flört Üzerine*. (Ö. Arıkan, Çev.), Ayrıntı Yayınları.
- Pines, A. M. (2005). *Falling In Love: Why We Choose The Lovers We Choose*. 2. Edition, Taylor & Francis Group.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Schopenhauer, A. (2009). *Aşka ve Kadınlara Dair- Aşkın Metafiziği*. (A. Aydoğan, Çev.), Say Yayınları.
- Simmel, G. (1995). *Aşk – “Ah Minel Aşk”, Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Simonnet, D. ve Courtin J. (2005). *Aşkın En Güzel Tarihi*. (S. Özen, Çev.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Smock, P. J. ve Manning, W. D. (2001). A case for qualitative methods in u.s. family demography: Understanding the meaning of unmarried cohabitation. PSC Research Report, Report No. 01-483, Population Studies Center at The Institute for Social Research University of Michigan, USA.
- Soğancı, D. (2017). *Bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Solmuş, T. (2008). *Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü* (1. Baskı) Epsilon Yayıncılık.
- Şahin, N. (2004). Hegel felsefesinde kötülük problemi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLV (1), 71-83.
- Şeker, E. (2017). Aşk ve ideoloji bağlamında psikanalitik söylem çözümlemesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 194-222.
- Tan, M. (1991). Sigmund Freud'un cinsel tekbencililiği-psikanalitik şeyler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(13).
- Tannenbaum, D., ve Schultz, D. (2005). *Siyasi Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri*. Adres Yayınları.
- Tiryaki, C. (2004). *Aşkın Kökeni*. Berfin Yayınları.
- Tüfekçi, S. (2008). *Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşk ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: transaksyonel analiz ego durumları açısından bir değerlendirme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Uğurlu, O. (2004). Üçgen aşk kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(121).
- Uraz, G. (1979). *Müstakbel eşten beklentiler üzerine bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Utkan, H. B. (2016). *Üniversite öğrencilerinde romantik kıskançlık ile romantik ilişki inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Uygur, N. (1995). *Aşk – “Sevgi Sevgi Sevgi”, Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Wolak, J., Mitchell K. J. ve Finkelhor, D. (2003). Escaping or connecting? Characteristics of youth who form close online relationships. *Journal of Adolescence, Crimes Against Children Research Center, University Of New Hampshire, Durham, USA*.
- Yörükan, T. (2011). *Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yüceol, S. E. Ö. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi.



BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI

ROMANTİK İLİŞKİLER VE AŞKIN DEĞİŞEN ANLAMI

ORJİNALLİK RAPORU

%**24**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**21**

İNTERNET KAYNAKLARI

%**11**

YAYINLAR

%**9**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

%**9**

2

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

%**2**

3

Submitted to European University of Lefke

Öğrenci Ödevi

%**1**

4

gyilmaz.net

İnternet Kaynağı

%**1**

5

www.sevgirehberi.net

İnternet Kaynağı

%**1**

6

icimdekikaos.blogspot.com

İnternet Kaynağı

%**1**

7

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

8

www.tavsiyedyorum.com

İnternet Kaynağı

%**1**

9

acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<%**1**